

Nella Koivunen

PIENI SUURI IHME-

Kirja lapsille Jumalan rakkaudesta

Opinnäytetyö

CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Lokakuu 2013

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö	Aika	Tekijä/tekijät
Humanistinen ja kasvatustieteiden yksikkö, Ylivieskan yksikkö	Lokakuu 2013	Nella Koivunen
Koulutusohjelma		
Kansalaistoiminta ja nuorisotyö		
Työn nimi		
PIENI SUURI IHME- Kirja lapsille Jumalan rakkaudesta		
Työn ohjaaja	Sivumäärä	
KT Reetta Leppälä	46	
Työelämäohjaaja		
<p>Opinnäytetyönä tein kirjan 6-10 -vuotiaalle lapsille Jumalan rakkaudesta. Työ oli toiminnallinen ja sen tavoitteena oli tukea kotien kristillistä kasvatusta. Kirja toimii siinä apuvälineenä ja kannustaa perheitä puhumaan kristinuskosta avoimesti. Kirja tehtävineen tarjoaa yhteistä ja mielekästä tekemistä vanhemmille ja lapsille.</p> <p>Teoriaosassa käsitellään seurakuntaa kristillisenä kasvattajana, kodin kristillistä kasvatusta ja kasvatuksen merkitystä. Sen lisäksi huomioon otetaan lapsien kehitys kristillisestä näkökulmasta.</p> <p>Yksinkertaiset ja johdonmukaiset kertomukset opettavat lapselle mielekkäällä tavalla Jumalan rakkaudesta. Rukoukskasvatus tuli kirjaan mukaan kertomusten loppurukousten myötä.</p> <p>Onnistuin tiivistämään kirjassani käyttämät Raamatun kertomukset. Kirjan kertomukset ja tehtävät vastasivat hyvin kohderyhmää. Paljon ihmetystä ja teologisia pohdintoja sai aikaan kirjani toinen päähenkilö, Bona-koira. Päätin kuitenkin pitää sen kirjassani. Kirjoittamani kirja ei ole liitteenä opinnäytetyössäni, sillä halusin salata sen.</p>		
Asiasana		
Hengellisyys, kertomus, kirja, koti, kristillinen kasvatustieteet, lasten kehitys		

ABSTRACT

CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Humanities and Education, Ylivieska	Date October 2013	Author Nella Koivunen
Degree programme Civic Activity and Youth Work		
Name of thesis Small Big Miracle- Book for children about God's love		
Instructor Ed.D Reetta Leppälä	Pages 46	
Supervisor		
<p>I wrote a book for my thesis. The book is for 6-10 year old children and it's about God's love. My thesis was functional and the goal was to support homes Christian upbringing. The book works as a tool that encourages families to talk about Christianity to each other. The book with the puzzles is offering something reasonable to parents and kids to do together.</p> <p>My theory part tells about congregation as a Christian educator. It also tells about homes Christian upbringing and the meaning of it. An important part is also child development from a Christian viewpoint.</p> <p>Simple and logical stories teach children about God's love on their own level. The pray education is also an important part of my book.</p> <p>I succeed to seal the Bible stories which I used in my book. Stories and puzzles from my book correlated well with the target group. My second main character, Bona- dog, got lots of questions and prompted theological discussion. Despite that I decided to keep it in my book. My book is not an annex in my thesis because I wanted to keep it confidential.</p>		
Key words Book, Child development, Christian upbringing, Home, Spirituality, Story		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄT	3
3 KIRKKO KRISTILLISENÄ KASVATTAJANA	5
3.1 Seurakunnan merkitys	5
3.2 Pyhäkoulu ja kerhot	7
3.3 Länsimainen usko - individualismi	9
4 KOTI KRISTILLISEN KASVUN ALUSTANA.....	12
4.1 Vanhempien ja kodin merkitys	12
4.2 Koti ja yhteiskunta tradition välittäjinä	14
4.3 Kodin kristillinen kasvatus.....	17
4.4 Kristinuskon opettaminen kotona	19
4.5 Lasten kysymykset	23
5 LAPSEN KEHITYS 6-10 VUOTIAANA.....	26
5.1 Kognitiivinen kehitys.....	27
5.2 Hengellinen kehitys	29
6 KIRJA LAPSILLE JUMALAN RAKKAUDESTA	34
6.1 Suunnittelu.....	34
6.2 Toteutus.....	35
6.3 Kertomukset.....	37
6.4 Edistyminen	39
6.5 Kirjan arviointi.....	41
7 POHDINTA	43
LÄHTEET	45

LIITTEET

1 JOHDANTO

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon nelivuotiskertomuksesta 2008- 2011 ilmenee, että kotien kristillinen kasvatus on vähentynyt. Erityisesti isoissa kaupungeissa ja pääkaupunkiseudulla kristillinen kasvatus on vähentynyt voimakkaasti. Positiivisena puolena on se, että iltarukous on siitä huolimatta säilynyt vahvasti kodeissa. Yli kaksi kolmasosaa 15- 24- vuotiaista oli oppinut vanhemmiltaan iltarukouksen ja lähes yhtä moni haluaa sen opettaa myös omille lapsilleen. Ylipäätänsä nuoret aikuiset olivat halukkaita antamaan lapsille kristillistä kasvatusta, vaikka eivät sitä itse olisi saaneet. (Kirkon tutkimuskeskus 2008, 119.)

Ollessani Kanadan Vancouverissa työharjoittelussa sain kunnian pitää pyhäkouluja. Toimin neljä kuukautta pyhäkouluopettajana ja rakastuin työhön täysin. Lasten leveä hymy oli kaiken sen arvoista. Lapset hymyilivät erityisesti, kun he kuulevat Jumalasta ja Jeesuksesta. Esimerkiksi kertomus luomisesta tai lasten evankeliumista oli monelle täysin uusi asia ja he keskittyivät niihin tarkasti. Pyhäkouluopettajana toimiminen sai minut lopulta vakuuttuneeksi siitä, että haluan auttaa lapsia kuulemaan Jumalan iankaikkisesta rakkaudesta. Palattuani Suomeen koin tehtäväkseni toimittaa Jumalan sanaa eteenpäin nimenomaan lapsille ja suomalaisille kodeille. Päätin lähteä toteuttamaan sitä ja kirjoittaa lapsille opinnäytetyönäni kirjan. Kirjan avulla he saavat kuulla Jumalasta ja Jeesuksesta.

Halusin tarttua työlläni juuri kristilliseen kasvatukseen. Koen kodin kristillisen kasvatuksen olevan tärkeää ja siksi halusinkin tarjota apuvälinettä siihen. Suunnitelin kirjani auttamaan vanhempia kertomaan lapsilleen Jumalan rakkaudesta. Se on erityisen tärkeä apuväline juuri niille vanhemmille, jotka eivät itse ole kotoaan saanut kristillistä kasvatusta, mutta haluavat sitä tarjota omille lapsilleen. Kirjallani halusin myös tukea vanhempia opettamaan lapsille muitakin rukouksia kuin

pelkän iltarukouksen. Rukous tuo voimaa kaikenikäisille ja lapsenkin olisi hyvä oppia se jo varhain. Teoriaosassa keskitynkin lapsen mahdollisuuteen oppia teologisia aiheita kotona. Vanhempien rooli kristillisen tradition välittäjänä ja kristillisenä esimerkkinä on suurempi kuin mitä vanhemmat itse ymmärtävätkään.

Teoria tukee vanhempien ja kodin kristillistä kasvatusta sekä tarjoaa seurakunnan näkökulman asiaan. Seurakunnassa tehdään paljon lapsi- ja varhaiskasvatus työtä, johon jokaisella seurakunnan jäsenellä on mahdollisuus osallistua. Vanhempien tulisi innostua viemään lastansa myös seurakunnantoimintaan mukaan ja totuttaa lapsiaan käymään tilaisuuksissa ja jumalanpalveluksissa. Lapsen on helppo oppia kristilliset rutiinit. Kun lapsi on ne mielekkäästi oppinut, on niitä helppo jatkaa aikuisena sekä opettaa ne myöhemmin myös omille lapsilleen.

2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄT

1. Miten voin tukea kotien kristillistä kasvatusta?

Halusin luoda jotain yhteistä tekemistä vanhemmille ja lapsille. Päätin kirjoittaa kirjan, jota vanhemmat voivat lukea lastensa kanssa. Kirjassa lapsi pääsee itse tekemään tehtäviä ja auttamaan päähenkilöitä eteenpäin kertomuksissa. Kirjan päähenkilöinä toimivat enkeli ja koira, joihin sekä lapsen että aikuisen on helppo samaistua. Kirjan punaisena lankana toimii Jumalan rakkaus. Jokaisen kertomuksen lopussa on tiivistelmä siitä, miten Jumalan rakkaus näkyy sekä kertomuksessa että lapsen elämässä. Näin vanhempien on helppo kertoa lapsilleen Jumalan rakkaudesta ja lapsi oppii Raamatun kertomuksien kautta siitä. Kirjan lukeminen ei myöskään vaadi vanhemmalta hirveitä ponnisteluja ja hän kasvattaa lastaan kristillisesti lukemalla kirjaa.

2. Miten voin kirjoittaa uudesta näkökulmasta Raamatun kertomuksiin pohjautuvan kirjan?

Halusin lasten kuulevan Raamatun kertomuksia, mutta en halunnut hukkoa massaan perinteisten kertomustyöliien kanssa. Niinpä kehittelin yhdessä pikkusiskoni kanssa enkelihahmon ja tämän parhaaksi ystäväksi koiran. Nämä kaksi päähenkilöä tulevat seikkailemaan Raamatun kertomuksissa. Näin Raamatun henkilöt eivät ole enää päähenkilöitä, vaan enkelistä ja koirasta tulevat samaistumisen kohteita. Samalla halusin tuoda lapsen lähemmäs kertomuksia ja kehittelin kertomuksiin tehtäviä, joiden kautta lapsi pääsee itse sisälle ja mukaan kertomuksiin. Näin lapsestakin tulee yksi kirjan päähenkilöistä. Kirja siis perustuu Raamatun kertomuksiin, joissa enkeli, koira ja lapsi seikkailevat. Kaikkien kertomusten ja seikkailuiden pohjana toimii Jumalan rakkaus ja lopussa on enkelin tiivistelmä kertomuksessa

näkyvästä Jumalan rakkaudesta. Sen lisäksi lisäsin jokaisen kertomuksen loppuun "koiran laatiman" rukouksen, jonka mukaan lapsi voi rukoilla.

3 KIRKKO KRISTILLISENÄ KASVATTAJANA

Lapsi- ja varhaisnuorisotyö eivät ole seurakunnassa pelkkiä hoito- tai säilömispaikkoja. Seurakunta pyrkii vuorovaikutukseen, jossa lapsilla on tilaa kysyä ja saada vastauksia. Näin he luovat puhetta Jumalasta ja seurakunta voi vastata heille Jumalan rakkaudella ja uskollisuudella. (Kantola 2004, 111.) Kirkko tarjoaa erilaisia toimintamahdollisuuksia lapsille, mutta myös koko perheelle. Erilaiset perhekerhot, -leirit, juhlat, retket ja vanhempainillat tukevat perheen arkea ja tarjoavat monipuolista toimintaa tuoden iloa ja voimia perheelle. Lapset tutustuvat toisiin lapsiin ja aikuiset tutustuvat aikuisiin. Näin lapset saavat leikkiä tutussa ja turvallisessa ympäristössä ja vanhemmat saavat tukea kasvatukseensa sekä juttuseuraa muista vanhemmista. Seurakunta tarjoaa täten koko perheelle kokemuksen yhteisestä hiljentymisestä ja seurakunnan yhteydestä. (Alopaeus- Karhunen & Wennermark 2004, 22.) Kirkko pitääkin lapsuutta erityisen tärkeänä ja se halutaan ottaa huomioon koko seurakunnan toiminnassa (VAKE 2008, 11).

Tässä luvussa käsittelen seurakunnan merkitystä lapsen kristilliselle kasvulle sekä kodin kristillisen kasvun tukemista. Kirjoitan myös seurakunnan lapsi- ja varhaisnuorisotyön suosituimmista toimintamuodoista sekä opinnäytetyönäni kirjoittamani kirjan paikkaa niissä. Nykyaikana puhutaan myös paljon vapaudesta valita ja yksilöllisyydestä. Siksi otinkin aiheeksi myös yksilöllisyyden kristinuskon näkökulmasta.

3.1 Seurakunnan merkitys

Lapsityön perustana voidaan pitää kaste- ja lähetyskäskyä sekä lasten evanliumia. Jeesus rinnastaa lapsen uskon avaimeksi taivaan valtakuntaan. Jos ei usko

niin kuin lapsi, ei sinne pääse. (VAKE 2008, 10.) Jo kasteessa lapsi otetaan Kristuksen opetuslapsiksi eli seurakunnan jäseneksi. Tämän myötä hänellä on oikeus ja mahdollisuus saada kristillisen opin mukaista kasvatusta. Jos vanhemmat eivät sitä tarjoa, voi seurakunta paikata tilanteen esimerkiksi päiväkerhotoiminnallaan.

(Sakasti 2013). Kirkon varhaisnuorisotyö pohjautuu kristilliseen ihmiskäsitykseen. Tähän kuuluvat lapsen suhde itseensä, muihin lähimmäisiin, Jumalaan sekä ympäröivään luomakuntaan. Kirkon toiminnalla pyritään tukemaan lapsen kokonaisvaltaista kasvua sekä kotien kristillistä kasvatusta. Seurakunnat ja kirkko pyrkivät ottamaan huomioon myös tyttöjen ja poikien omat elämän kysymykset ja hengelliset tarpeet. Kirkko tekee yhteistyötä kunnan, järjestöjen sekä perheiden kanssa näiden ja monen muun tavoitteen toteuttamiseksi. (Sakasti 2013.) Itse haluan kirjani kautta olla yhdistävänä tekijänä nimenomaan kirkon ja perheiden välillä. Haluan tukea kirjallani kristillistä kasvatusta kotona ja saada vanhemmat kiinnostumaan seurakunnan toiminnasta, jonne voisivat lapsensa viedä.

Erilaisia kirkon lapsi- ja varhaisnuorisotyön toimintamuotoja ovat: pyhäkoulut, perhekerhot, päiväkerhotoiminta, aamu- ja iltapäivätoiminta, varhaiskasvatuksen musiikkikasvatus, kristillisen kotikasvatuksen tukeminen, lapsille ja perheille suunnatut jumalanpalvelukset, leirit, retket, yhteydenpito perheisiin, erilaiset tapahtumat lapsille ja koko perheelle, yhteistyö yhteiskunnan muiden kasvatustoimijoiden kanssa, toimintakerhot, teemapäivät esim. kymppisynttärarit, partio sekä kouluvierailut (VAKE 2008, 10; Sakasti 2013). Kirjoittamani kirja pyrkii tukemaan kirkon ihmiskäsitystä ja tukemaan lapsen kasvua sekä seurakunnassa että lapsen kotona. Kirja on ensisijaisesti tarkoitettu koteihin tukemaan kristillistä kasvatusta, mutta sitä voi myös hyödyntää seurakunnan lapsi- ja varhaisnuorisotyössä. Monet toimintamuodot tarjoavat mahdollisuuden esitellä kirjaa vanhemmille ja lapsille. He voivat lukea sitä seurakunnassaan yhdessä ja halutessaan hankkia sen sitten koteihinsa.

Monipuolisella toiminnallaan seurakunta varmistaa jokaisen lapsen pääsyn seurakunnan yhteyteen lapsen omien mahdollisuuksien mukaan. Moni lapsi haluaakin mukaan seurakunnan toimintaan. Valitettavan usein se on kuitenkin lapsen vanhempi, joka kieltäytyy tuomasta lastaan paikalle. Tämän takana voi olla se, että monessa seurakunnassa ei arvosteta lapsi- ja varhaisnuorisotyötä ja se näkyy mm. budjetissa ja materiaaleissa (Kärkkäinen, Väisänen & Ylenius 1992, 11). Kielteinen asenne ja panostamattomuus vaikuttavat myös seurakuntalaisiin. Seurakuntalaiset eli lasten kodit seuraavat perässä ja unohtavat kertoa lapsilleen kristinuskon asioista ja samalla seurakunnan toimintamahdollisuuksista. (Kärkkäinen ym. 1992, 11.) Mielestäni kirkon tulisi huomioida tämä. Onneksi ainakin osa seurakunnista on havahtunut tähän ja ruvenneet panostamaan lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Haluan kirjoittamallani kirjalla herättää vanhempia. Tarkoitus on saada aikaan vanhempien kyselyjä seurakunnille heidän lapsi- ja varhaisnuorisotyö mahdollisuuksistaan. Tämä olisi esimerkiksi yksi keino saada seurakunta heräämään panostamattomuuteensa.

3.2 Pyhäkoulu ja kerhot

Seurakunnan lapsityön perusta on rakennettu arkipäivän toiminnalle erilaisten kerhojen ja pyhäkoulutyön kautta. Pyhäkoulu on toiminut Suomessa jo yli sadan vuoden ajan. Sen pitäminen on perustunut alusta alkaen vapaaehtoistoimintaan. Pyhäkouluun kokoontuu ohjaajan lisäksi pikkulapsia ja kouluikäisiä yleensä sunnuntaiamuisin. Pyhäkoulun voi järjestää myös arkipäivänä. Yleisiä ovat kaakapyyhäkoulut eli pyhäkoulun yhteydessä tarjotaan lapsille välipala. Keskeisimpiä elementtejä pyhäkoulussa ovat Raamatun kertomukset lapsille sovellettuina sekä hiljentymisen. Lapset oppivat pyhäkoulussa elämän perusasioita kuten kiitollisuutta, itsensä ja toisensa arvokkaaksi kokemista sekä asioita Jumalasta ja Hänen

rakkaudesta. (VAKE 2008, 15; Alopaeus- Karhunen & Wennermark 2004, 13-14.)

Opinnäytetyötä varten kirjoittamani kirja sopii hyvin kotien lisäksi pyhäkoulu-työhön. Pyhäkoulu on paikka, jossa jokaisella on mahdollisuus tutustua Jumalan rakkauteen. Kirjan avulla voidaan lukea kertomuksia lapsille ja käyttää kirjan rukouksia rukoilun apuna. Kirjan ei välttämättä tarvitse olla edes erikseen ääneen luettavana. Sen lisääminen kirjahyllyyn on jo hyvä. Lapsi voi poimia kirjan itse luettavaksi tai lukea sitä vaikka kavereidensa kanssa.

Kerhot ovat säännöllisesti kokoontuvia, tyttöjen ja poikien pienryhmiä, joita ohjaavat koulutetut nuoret kerhonohjaajat. Kerholaiset opettelevat kerhossa ryhmään kuulumista sekä saavat samalla tiedollisia ja taidollisia virikkeitä. Seurakunnan kerhot tarjoavat samalla myös hiljentymisen hartauteen sekä leikkimisen mahdollisuuden. Perinteiset kerhot ovat ohjelmakerhoja tai teemakerhoja. Niitä pidetään yleensä arki-iltoina ja ne ovat 1-2 tunnin mittaisia kokonaisuuksia seurakunnan tai koulun tiloissa. Yhteensä koko kerhokausi kestää kouluvuoden ajan. Kerhokerran aikana yleensä leikitään, askarrellaan ja harjoitetaan hartautta meillä olevan kirkkovuoden mukaan. Kerho-ohjelmaan vaikuttavat myös mahdollinen kerhon teema sekä tietenkin kerholaisten mieltymykset ja toiveet. (Jansa 2010, 268- 269.)

Yleensä kerhot kokoavat sekä tyttöjä että poikia, mutta myös erillisiä tyttö- ja poikakerhoja löytyy. Teema- tai harrastekerhoja voi kerhonohjaajan lisäksi pitää alan harrastajat. Yleisimmät kerhot liittyvät kokkaukseen, pienoismalleihin, mediaan tai hevosiin. Nykyään harrastekerhot ovat kasvattaneet suosiotaan ja erityisesti salibandykerhot vetävät paljon innokkaita tyttöjä ja poikia pelaamaan yhdessä sählyä. Seurakunnan kerhoihin on vähävaraisenkin perheen helppo osallistua,

eikä niihin yleensä vaadita sitoutumista. Seurakunnan urheilukerhot poikkeavatkin seuratoiminnasta tarjoamalla kilpailuhenkisyiden sijaan yhteistä tekemistä ja onnistumisen kokemuksia kaikille. (Jansa 2010, 268- 269.) Ilmaiset kerhot lapsille ja mahdollisuus työllistää nuoria ovat mielestäni yksi seurakunnan vahvuuksista. Työllistämällä nuoria pientä palkkaa tai palkintoa vastaan, heille tarjotaan mahdollisuus kartuttaa työkokemusta. Samalla lapset saavat tulla ilmaisiin ja erilaisiin toimintakerhoihin oman mielenkiintonsa mukaan.

Olen pyrkinyt kirjassani hartaudeellisuuteen, joten näen sitä käytettävän myös kerhoissa. Yksi luku kirjassa koostuu kertomuksesta, tiivistelmästä Jumalan rakkaudesta sekä yhteisestä rukouksesta. Kirjani ei seuraa kirkkovuotta, mutta en näe sitä ongelmana. Jokainen luku on eräänlainen oma hartaushetkensä, jonka avulla py-sähdytään kuulemaan Jumalan sanaa ja rukoilemaan yhdessä. Lapsi saa samalla selkeän käsityksen siitä, miten Jumalan rakkaus toteutuu hänen omassa elämässään. Kerhon kokoontumiset voi myös rakentaa kokonaan kirjan kertomusten ympärille.

3.3 Länsimainen usko - individualismi

Yksi nykyajan tuntomerkeistä on yksilöllisyys ja sen korostaminen. Yksilöllisyys ei liity pelkästään uskoon, sillä se näkyy kaikilla elämän osa-alueilla. Halme tiivistää kaiken hyvin lauseeseen: "Ihminen haluaa tehdä itse omat valintansa eikä olla vain nappula valmiissa järjestelmässä (Halme 2010, 54)". Suomessa uskonasiat ovat aina olleet kaikkein yksityisimpiä asioita. Niistä ei uskalleta puhua muille ja tämä hämmentää erityisesti ulkomaalaisia, jotka muuttavat Suomeen. Heille on normaalia puhua avoimesti myös uskonasioista. Avoimuus uskonasioista puhumista kohtaan olisi hyväksi nyky-yhteiskunnassa. Lapset ja nuoret kaipaavat esimerkkejä ja malleja elämäänsä siitä, miten elää kristittyinä. Pelkkä opetus ei siis riitä, vaan

kaivataan myös esimerkkejä ja niiden mukaista käytöstä. (Halme 2010, 54; Ijäs 2009,131.)

Haluan kirjallani kannustaa perheitä puhumaan uskonasioista edes keskenään. Lapsen on vaikea rakentaa maailmankuvaansa ja ihmiskäsitystään, jos elämän suurista kysymyksistä ei puhuta. Nykyaikana on myös niitä vanhempia, jotka haluavat antaa lapsen "itse valita" uskonsa, eivätkä siksi puhu tai näytä omaansa. Tämä on minusta täysin vääristynyttä. Ei lapsi pysty rakentamaan uskoaan itse. Hän koostaa sen ympäriltä saaduista vaikutteista ja jos vanhemmat eivät niitä anna, niin sitten joku muu. Mielestäni lapsella on oikeus kuulla kristinuskosta ja rakastavasta Jumalasta kotoa omilta vanhemmiltaan.

Yksilöllisyys eli individualismi haastaa vakiintuneeseen malliin ja sisältöön jääneitä perinteisiä uskontoja. Suomessa tämä koskee nimenomaan kristinuskoa. Yksilöllisyyden korostaminen on johtanut painon siirtymistä uskonnollisesta yhteisöstä yksilöön. Moni suomalainen miettiikin, onko yksilöllä mahdollisuutta vaikuttaa uskonnon sisältöön. Hänelle jää mielestään kaksi vaihtoehtoa: ottaa paketti vastaan sellaisenaan tai jättäytyä kokonaan pois. (Halme 2010, 54.) Lapsen kannalta asia on erityisen tärkeä. Miten tukea lapsen hengellistä kasvua yksilönä, mutta samalla myös tukea yhteisöllisyyteen?

Tärkeää on lapsen spiritualiteetin eli hengellisen kasvun lisäksi tukea kokonaisvaltaisesti koko lapsen hyvinvointia ja kasvua. Kun lapsen ympärillä on uskovia ihmisiä, muodostavat nämä ihmiset yhteisön, jossa lapsen oman identiteetin rakentuminen tapahtuu. Näin lapsen kasvatus tapahtuu vuorovaikutuksellisesti ja kristinuskon huomioon ottavasti. Lapsi oppii elämän merkityksestä, arvoista, oikeasta ja väärästä sekä vahvistaa identiteettiään turvallisessa ja hyväksyvässä ympäristössä. Kaiken tämän ohella tuetaan, usein huomaamatta lapsen hengellistä kasvua.

Jos edellä mainitsemiani asioita tarkastellaan yksilön näkökulmasta, voidaan sanoa, että lapsi oppii itsetunnon, elämänuskon, vapauden sekä toivon löytämiseen ja säilymiseen elämässään. (Halme 2010, 66.)

Kirjani pyrkii nimenomaan auttamaan vanhempia heidän kasvatustehtävässään kristillisesti. Kirjan kautta vanhemmat voivat opettaa lapselleen oikeaa ja väärää sekä antaa vastauksia elämän kysymyksiin. Kirjan ohella olisi hyvä olla lasten Raamattu, josta voi lukea kertomukset kokonaisuudessaan. Tämä ei kuitenkaan ole välttämätöntä. Vanhemman täytyy myös muistaa, ettei hänen tarvitse tietää kaikkea. Kysymykseen voi lähteä yhdessä etsimään vastausta papilta tai joltain muulta seurakunnan työntekijältä. Näin yhteisöllisyys korostuu entistäkin enemmän.

4 KOTI KRISTILLISEN KASVUN ALUSTANA

Lapsella on oikeus uskoon ja uskontokasvatukseen. Tämän päivän käsityksen mukaan uskonto kuuluu lapselle erottamattomasti lapsen kokonaisvaltaiseen, tarpeiden ja edellytyksen mukaiseen varhaiskasvatukseen. Lapsen tulee saada opetella uskoaan omalla tasollaan, aikuisten kriteereihin vertaamatta. Tätä kutsutaan lastenteologiaksi. Lastenteologia korostaa myös lapsen omia kykyjä pohtia ja toteuttaa itseään kristinuskon asioissa. Näin lapsesta tulee kohteen, eli objektin sijaan subjekti. Lapsi pääsee siis itse tekemään ja toimimaan. (Simojoki 2010, 69.) Lapsi oppii parhaiten turvallisessa ja tutussa ympäristössä. Tämän takia koti ja vanhemmat ovat parhain tapa oppia elämään ja kasvamaan kristinuskon parissa. Luku onkin kirjoitettu kodin kristillisen kasvun merkitystä korostaen. Kirjani on suunnattu ensisijaisesti koteihin ja siksi pidin tärkeänä paneutua nimenomaan kodin kristilliseen kasvatukseen ja sen merkitykseen. Haluan myös tuoda esille kodin kristilliseen kasvatukseen vaikuttavia tekijöitä. Lapsien kysymykset tuottavat monelle hämmennystä ja ärsytystä. Otin tämän asian myös esille, sillä se on merkittävä asia lapsen maailmankuvan- ja samalla kristillisyyden rakentamisessa.

4.1 Vanhempien ja kodin merkitys

Koti on se paikka, jossa ihmisen sielu saa levätä. Siellä ovat kaikki rakkaat ihmiset ja se on jokaisen ikioma piilo- ja pakopaikka. Kotona tuntee olevansa turvassa. Koti on lämmin ja sinne on aina tervetullut. Kotona asuu perhe. Perheen kanssa on kiva viettää aikaa ja perhe kuuntelee aina kun on huolia. Perhettä rakastetaan yli kaiken ja perheenjäseniin on helppo turvata. Tai ainakin näin kaiken pitäisi olla.

Lapsi tarvitsee syntymästään lähtien vanhempiansa huolenpitoa ja aikaa. Huolehtimalla perustarpeista ja viettämällä aikaa lapsen kanssa, muodostuu perusturvan

tunne. Tätä perusturvan tunnetta lapsi kaipaa koko ajan alle kouluikäisenä. Pidän asiaa tärkeänä, sillä varhaislapsuudessa koetut asiat vaikuttavat lapsen jumalaku-
van syntyyn ja myöhemmin jumalasuhteeseen. Pikkulapsien kohdalla vanhempi-
en kanssa vietetty aika on arvokkaampaa, kuin yhdessä olemisen laatu (Kinnunen
1991, 79). Lapsen kanssa vietetty aika tuo lapselle turvallisuuden tunnetta ja tun-
teen, että vanhempi on käytettävissä silloin, kun lapsi häntä tarvitsee. Näiden
kautta lapsi muodostaa käsitystään siitä, kuinka turvallinen ja luotettava vanhem-
pi ja koti ovat. Ja taas sitä kautta lapselle muodostuu käsitys koko maailman tur-
vallisuudesta. (Kinnunen 1991, 79; Kantola 2004, 107.)

Vanhempien kasvava kiire työssä ja harrastusten parissa vievät kallisarvoista ai-
kaa heidän lapsiltaan. Lapsi tarvitsee luotettavan aikuisen, joka pysyy hänen rin-
nallaan. Esimerkiksi muutto toiseen kaupunkiin voi johtaa lapsen kiintymyssuh-
teen katkeamiseen. Pahimmassa tapauksessa vanhempien työ voi riistää lapselta
molemmat vanhemmat tai puolison toiselta vanhemmalta. Usein tällaiset tapauk-
set johtavat eroon, eikä lapsi löydä paikkaa itselleen kiintymyssuhteen puuttuessa.
Mielestäni tähän sopii hyvin vanha sanonta "vanhempien hyvä suhde on lapsen
paras koti". Lapselle rahaa tai hienoja leluja tärkeämpää onkin ilmapiiri, jossa hän
elää. Vanhempien hyvä suhde takaa puolisoille voimia, joiden avulla he jaksavat
huolehtia toisistaan sekä lapsestaan, työn ja arjen keskellä. Tämä tuo lapselle hä-
nen tarvitsemaansa turvan ja luottamuksen tunnetta. (Kantola 2004, 106; Ijäs 2009,
20.)

Kouluikäinen lapsi ei tarvitse enää yhtä paljon aikaa vanhempiensa kanssa. Nyt
laadusta tulee aikaa tärkeämpää, sillä lapselle muodostuu omia menoja kaverei-
den ja harrastusten parissa. Jos suhde vanhempiin on jo lapsena ollut hyvä, on
vanhempien helppo löytää laadukasta ja yhteistä tekemistä lapsensa kanssa. Näin
lapsi tietää, että vanhemmat ovat saatavilla, kun hän tarvitsee heitä. Jos vanhem-

pien kiire ja stressi jatkuvat, eikä kouluikäinen lapsi löydä vanhempiaan kotoaan tarvittaessa, hän alkaa etsiä turvaa ja rakennuspalikoita elämäänsä muualta, esimerkiksi mediasta. Huolestuttavaa on, että näin käydessä lapsen tunne oman elämänsä vaikuttajana katoaa ja oma elämä alkaa tuntua arvottomalta. Tämä on yksi yhteiskuntamme kasvavista kasvatusongelmista. (Kinnunen 1991, 80; Kallioniemi 2010, 171.)

Yhteinen aika on siis todella tärkeää ja arvokasta. Kirjani tarkoitus onkin antaa ja tarjota yhteistä aikaa vanhemmille ja lapsille. Kirjan avulla he voivat hetkeksi pysähtyä kaikesta muusta ja keskittyä ainoastaan kirjaan ja toisiinsa. Lapsi saa tarvitsemaansa yhteistä aikaa ja vanhempi saa pysähtyä kiireistään. Kirjan lukemisesta voi tehdä yhden arkipäivän normaaleista pysähdystauoista, jolloin kohdataan toistensa lisäksi myös Jumala. Näin Jumalastakin tulee osa lapsen arkipäiväistä elämää.

4.2 Koti ja yhteiskunta tradition välittäjinä

Tradition välittämisen kautta on helppo opettaa uskonnon teologisia sisältöjä. Aivan kuin muut oppimistilanteet, myös tradition välittyminen on pitkälti kiinni opettajasta eli tradition välittäjästä sekä oppimisympäristöstä. Yleensä tradition välittäjänä toimivat vanhemmat, kummit tai isovanhemmat. Jos kukaan heistä ei toimi tradition välittäjänä, silloin asemassa voi olla pappi tai joku muu seurakunnan henkilö. (Holm 2004, 30.)

Lapselle tärkeintä on turvallinen aikuinen. Aikuinen on lapsen "idoli", josta hän voi ottaa mallia. Tapahtuu mallioppimista, joka voi näkyä myös lapsen myöhemmällä iällä hänen tavastaan suhtautua asioihin. Turvallisen aikuisen lisäksi tärkeää on turvallinen oppimisympäristö. Lapsi oppii parhaiten, kun hän viihtyy oppimis-

tilanteen tilassa ja kun häntä opettaa turvallinen aikuinen, käyttämättä uhkailua tai pakkoa. Lapsi myös huomaa, jos aikuinen ei seiso opettamansa asian takana. Siksi tärkeää on myös tradition välittäjän oma suhtautuminen opetettavaan asiaan. (Holm 2004, 30.)

Lapsen koti on edellytyksiltään paras paikka tradition välittämiseksi. Siellä lapsi kokee olevansa turvallisessa ympäristössä, turvallisten ihmisten keskellä. Lapsi katsoo vanhempiaan ylöspäin jo valmiiksi, joten hän on valmis kuuntelemaan heitä. Hän myös toistaa perässä vanhempiansa rutiineja ja tapoja. Jos hän näkee esimerkiksi äitinsä rukoilevan aina ennen ruokaa, hän todennäköisesti haluaa itsekin tehdä niin. Siksi kirjani on ensisijaisesti kirjoitettu koteihin.

Kirjan avulla lapsi ja aikuinen saavat yhteistä ja mielekästä tekemistä, sekä kohtaavat Jumalan yhdessä. Sen avulla vanhemman on helppo kertoa kristinuskosta tavalla, joka innostaa lasta. Apua vanhemmille tuo myös tiivistelmä siitä, miten Jumalan rakkaus näkyi kertomuksessa. Tiivistelmän avulla vanhempi voi herätellä lastaan kysymään ja pohtimaan Jumalan rakkautta ja kuultua kertomusta. Lapsi myös oppii ja alkaa mitä todennäköisemmin kyselemään kertomuksen tapahtumista.

Tradition välittäjät voidaan jakaa varmoihin, epävarmoihin ja liian varmoihin henkilöihin. Varma tradition välittäjä on verbaalisen sijaan toimiva. Kokonaisvaltaisesti opettamalla henkilö toimii lapsen esikuvana, sekä antaa lapselle mahdollisuuden osallistua uskonnollisiin riitteihin ja rituaaleihin. Kristilliset tavat tulevat aikaisin tututuksi ja näin lapset saavat itse muodostaa omat käsityksensä ja tunteensa hengelliseen maailmaan ja traditioihin. Epävarma tradition välittäjä välittää asioita ainoastaan verbaalisesti ja usein negatiiviseen sävyyn. Tunteet saavat aikaan ahdistusta. Ahdistus sekä väärä asenne välittyvät helposti lapselle.

Epävarma tradition välittäjä voi olla tietoinen tunteistaan, mutta voi tehdä sitä myös tiedostamatta asiaa. (Holm 2004, 31.)

Liian varma tradition välittäjä on usein oman asiansa kannalla jyrkin mielipitein. Hän ei kuuntele, vaan tilanteissa on usein kyse pakosta tai vääristä odotuksista. Lapsella tai nuorella ei ole omaa tahtoa vaan tradition välittäjällä on oikea laki, Jumalan tai oma lakinsa, jota hänen on toteltava kyselemättä. Tällöin lapselle muodostuu helposti kaksoiselämä, jolloin hän on erilainen ihminen yhteisössään kuin sen ulkopuolella. Tätä kautta muodostuu lapselle usein negatiivinen asenne uskoa kohtaan ja hän joko luopuu siitä tulevaisuudessa, tai jatkaa sen parissa ahdistuneena. (Holm 2004, 32.)

Myös yhteiskunta ja ajan mielipiteet vaikuttavat. Vaikka juhlapyhät ja riitit ovat opittuja jo lapsuudessa, niihin liittyy monilla negatiivisia ajatuksia yhteiskunnan takia. Nykyinen moderni yhteiskunta kokee uskonnolliset symbolit ja juhlapyhät vanhanaikaisiksi ja tarpeettomiksi. Myös kehittyvä luonnontiede saa uskonnollisen maailman näyttämään taakse jääneeltä. Uskonnosta ja kirkosta on kehittynyt monelle ihmiselle hätävara, johon turvaudutaan vain äärimmäisissä tilanteissa ja elämän kriiseissä. Toinen vaihtoehto on tehdä niistä hyviä lapsuuden kokemuksia ja pakata ne mielessään varastoon, joihin voi palata kun haluaa rentoutua tai levätä. (Holm 2004, 33- 34.)

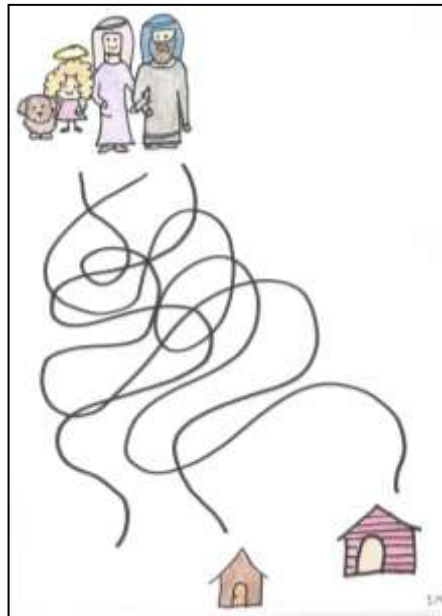
Kirjallani pyrin nimenomaan monipuoliseen kerrontaan, jonka avulla lapsen on helppo rakentaa omaa uskoaan. Sen tarkoituksena on saada lapsi lukemaan sitä yhä uudestaan ja uudestaan, koska se tuo lapselle itselleen iloa ja samalla hän oppii uutta. Hyviin lapsuuden kokemuksiin pakattu usko ei siis ole mielestäni nykyajan huonoimpia vaihtoehtoja. Se kertoo siitä, että silloin kotona on tehty jotain

oikein. Tradition välittämisessä ollaan siis onnistuttu. Uskosta on jäänyt positiivinen olo, koska se tuo levon ja rentouttaa.

Pakattu usko kertoo kuitenkin, että jotain on jäänyt puuttumaan, koska uskosta on luovuttu. Voiko olla, että jumalakuva on jäänyt liian kapea-alaiseksi tai kirkossa ei opittu käymään, sillä vanhemmatkaan eivät käyneet? Moni asia on voinut johtaa uskon pakkaamiseen. Kysymys onkin, mitä kodin kristillinen kasvatus on?

4.3 Kodin kristillinen kasvatus

Sanotaan, että lapsella on hengellisen elämän "idut" syntymästään lähtien. Täysin riippuen ympäristöstä nuo idut joko kasvavat, jäävät multa odottamaan tai pahimmassa tapauksessa ne tukehdutetaan. Lapsen uskonnollinen kehitys on siis alusta alkaen yhteydessä hänen ympärillä oleviin ihmisiin. Jos lapsi pääsee kasvamaan kristillisen kasvatuksen alaisena, hänen hengellinen elämänsä lähtee kasvamaan ja kehittyy yhdessä lapsen muun kehityksen kanssa. (Kinnunen 1991, 148.) Koti on erittäin hyvä, ellei paras paikka oppia elämään kristillisesti. Tärkeintä lapselle ei ole teologinen pohdinta vaan mahdollisuus tehdä itse ja osallistua uskonnolliseen toimintaan, kristillisiin riitteihin (Holm 2004, 44). Kertomukset, laulut, kuvat, leikit ja runot ovat lapselle tapa oppia kristinuskoa. Olen kirjassani pyrkinyt nimenomaan lapsen omaan toimimiseen. Sen tarkoituksena on saada lapsi pohtimaan ja ajattelemaan. Samalla kirjassani lapsi pääsee myös konkreettisesti tarinaan. Kirjani kertomuksissa on erilaisia pieniä tehtäviä, jonka kautta lapsi pääsee kertomusten seikkailuihin mukaan. Esimerkiksi lapsi pääsee osaksi tehtävää (KUVA 1) ja johdattaa päähenkilöt, sekä Marian ja Joosefin majataloon, sekä lopulta talliin.

Kuva 1: Joulun narusokkelo

Lapsi oppiikin kotinsa kautta liittämään omia tunteita uskonnollisiin käsitteisiin. Jos esimerkiksi sana Jumala on saanut positiiviset mielikuvat ja kokemukset, liittyen esimerkiksi turvallisuuteen ja rakkauteen, tulee siitä lapselle henkilökohtaista. Kun lapsi täyttää hengelliset käsitteet positiivisilla tunteillaan on niitä helpompi käsitellä myöhemmin aikuisiässä ja liittää niihin teologista sisältöä. (Holm 2004, 44.) Lapsella on myös oikeus kodin kristilliseen kasvatukseen:

YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen (1998) 14. artiklassa taataan lapselle ajattelun, omantunnon ja uskonnon vapaus. Sopimuksen 27. artiklassa tunnustetaan lapsen oikeus hänen ruumiillisen, henkisen, hengellisen, moraalisen ja sosiaalisen kehityksen kannalta riittävään elintasoon ja tästä elintasosta vanhempien on velvollisuus huolehtia. Näin lapsella on oikeus saada oman uskontonsa mukaista ohjausta, tukea ja kokemuksia. Tämä kristillinen kasvatustehtävä on seurakunnan ja lapsen vanhempien tärkeä velvollisuus lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja terveyden ylläpitämiseksi. (VAKE 2008, 12.)

Hengellisyydessä onkin monia lapsen kehitystä ja mielenterveyttä tukevia osa-alueita. Niistä merkittävimpiä ovat turvallisuus, läheisyys, toistuvat rutiinit, selkeä elämäkatsomus ja terveelliset elämäntavat. Perheen ilmapiiri on turvallinen ja rakkauden täyttämä yleensä silloin, kun perhe uskoo Jumalaan ja usko myös näytetään lapsille. Hengellisyys välittyy myös vanhempien tavoista lapsilleen

esim. päihteettömyyden sekä oikean ja väärän erottamisen myötä. Kaikki tämä tukee lapsen hengellistä kasvua ja -kokemuksia. Kristinuskon kautta lapsi saa vastauksia elämän selittämättömille asioille vanhemmiltaan. Näitä elämän selittämättömiä asioita ovat esimerkiksi, miten maailma syntyi ja mitä tapahtuu kuoleman jälkeen. Uskovassa perheessä on myös lasta suojaavia sääntöjä kuten varhaisten seksisuhteiden välttäminen tai alkoholin käyttö alaikäisenä. (Puustjärvi 2010, 162-163.)

Näiden lisäksi perheen yhteiset ja toistuvat rituaalit tuovat lapselle turvaa ja jäsentävät perheen arkea (Puustjärvi 2010, 162-163). Hyvänä esimerkkinä on tästä iltarukous, jonka vanhemmat yleensä opettavat lapsilleen. Se saa lapsen tuntemaan olonsa turvalliseksi, mutta on myös samalla tärkeä keskusteluhetki vanhempien kanssa päivän tapahtumista. Lapsen on silloin kaikkein helpointa kertoa, jos jokin painaa mieltä. Lapselle onkin tärkeämpää vanhempien välittämä kokemus Jumalasta kuin itse tieto (Kinnunen 1991, 159). Eli se kuka puhuu menee tiedon määrän ja laadun yläpuolelle. Kirjani tulee siis kaikkein hyödyllisimpään ja tärkeimpään käyttöön kodeissa ja perheissä. Vanhemmat yleensä haluavat kasvattaa lapsistaan kunnan kansalaisia, joihin kuuluu hyvät arvot sekä oikein ja väärin erottaminen. Kaikkein selkeintä ja tyhjintä on opettaa nämä asiat kristinuskon kautta.

4.4 Kristinuskon opettaminen kotona

Raili Kettunen on julkaissut artikkelin "Opetä ainakin nämä". Se on Kotimaa-lehden Suola-julkaisun ensimmäinen numero vuodelta 2009. Artikkelin mukaan lapselle tulisi kotona vähintään opettaa kristinuskosta nämä seitsemän kohtaa: Opetä pyytämään ja antamaan anteeksi, lue Raamattua, opeta rukoilemaan, opeta lastenvirsiä ja hengellisiä lauluja, kerro että Jumala on olemassa ja että hän on Jumalan lapsi sekä kerro hänelle Jeesuksesta. (Ijäs 2009, 126-127.) Tarkastelemalla koh-

tia tarkemmin, huomaa, että kyseessä on kristinuskon perusarvot. Ne ovat helposti opetettavissa ja jos vanhemmat eivät itse kykene niitä opettamaan, he voivat antaa tehtävän esimerkiksi isovanhemmille tai lapsen kummeille.

Kirjani punaisena lankana toimii Jumalan rakkaus. Haluan, että lapsi oppii tuntemaan, miten Jumalan rakkaus näkyy hänen elämässään. Sen lisäksi lapsi oppii tuntemaan enemmän ja myös henkilökohtaisemmin Jumalaa ja Jeesusta. Olen myös laatinut pienen rukouksen joka kertomuksen loppuun, jonka avulla lapsi pääsee tutustumaan ja oppimaan rukoilemisen maailmaan. Näin lapsi huomaa ja oppii, että on olemassa muitakin rukouksia kuin iltarukous ja hän saa olla niissä mukana. Haluan, että lapsi oppii rukoilemaan ilman valmiita muotteja ja lauseita.

Jokainen lapsi tarvitsee omaa ja yksityistä aikaa vanhempiensa kanssa. Tämä saa heidät tuntemaan itsensä tärkeiksi ja arvokkaiksi. Nykyään vanhemmat ovat usein liian kiireisiä ja lapset unohtuvat silloin taka-alalle. Tässä tilanteessa lapselle muodostuu herkästi kuva siitä, ettei hän ole tarpeeksi arvokas vanhempansa ajalle ja huomiolle. Kodin ja kasvatuksen roolin väitetäänkin ohentuneen nykyaikana. Lapset ja nuoret ovat yhä enemmän syrjäytymisvaarassa, sillä perhe instituutiona on haurastunut. (Kinnunen 1991, 80; Kallioniemi 2010, 170.) Perhettä ei mielestäni pidetäkään enää arvossa. Vanhemmat siirtävät kasvatustuun päiväkodeille ja kouluille. Osa jopa siirtää lapsensa ongelmakäyttäytymisen opettajien tai muiden ammattikasvattajien syyksi, eivätkä huomaa ongelmia kotona. Myös suvun rooli perheissä on mielestäni vähentynyt. Ihmiset muuttavat helposti ulkomaille asumaan ja unohtavat sukunsa ja sukujuurensa Suomessa. Vanhempi sukupolvi ja sen opit syrjäytetään, ihan niin kuin kristinusko ja kristillinen kasvatustakin. Siksi yritän luoda kirjallani yhteisiä kristillisiä hetkiä lapsen ja vanhemman välille. Kirjaa voi lapselle lukea myös isovanhempi tai kummi tai muu läheinen ihminen, joka taas auttaa lasta luomaan suhteita omiin sukulaisiinsa. Haluan, että lapsi ei

pelkäisi tunnustaa olevansa kristitty. Siihen lapsi tarvitsee kannustavia ja uskonsa tunnustavia aikuisia ympärilleen.

Elämä ei aina ole iloista, sillä siihen kuuluu väistämättä myös surullisia hetkiä, pettymyksiä ja vastoinkäymisiä. Lapsi oppii kotoaan, miten elämän vastoinkäymisiin suhtaudutaan. Vanhemmat voivat huomaamattaan luoda lapsilleen epätoivon tulevaisuutta kohtaan vaikeina hetkinä. Tärkeää olisikin kiinnittää huomiota siihen, minkälaisen mallin haluaa antaa lapsilleen, kun vastassa ovat elämän vaikeudet. (Ijäs 2009, 133.) Tähän pyrin antamaan vastauksia kirjani kertomuksilla. Esimerkiksi kertomus eksyneestä lampaasta antaa voimaa ja toivoa parempaan. Siinä lammas "karkaa" ja lähtee yksin seikkailemaan. Pian lammas kuitenkin huomaa, että yksin on pelottava olla pimeässä ja nälissään (KUVA 2).

Kuva 2: Pelokas lammas

Haluan välittää lapsille myös tarinan henkilöiden tunteita. Tunteet ovat lapsille tärkeitä, sillä niiden avulla lapsi samaistuu kertomusten henkilöihin ja heistä tulee tärkeitä lapselle (Ylönen & Luumi 2001, 114). Esimerkiksi kertomuksen lammas on varma, ettei paimenta kiinnosta yksi lammas satojen joukossa. Lopulta lammas kuitenkin pääsee nukkumaan paimenen syliin ja takaisin muiden lampaiden pariin. Lammas tarina kertoo myös, että on olemassa yksi, joka ei koskaan hylkää ja se on Jumala. Tähän ajatukseen ja tunteeseen haluan lapsen erityisesti lapsen kiin-

nittävän huomiota. Siksi kyseinen on osana kirjani tarinan tiivistystä Jumalan rakkaudesta:

Jumalan rakkaus on niin suuri, että Hän etsii jokaisen kadonneen. Jumala myös iloitsee suuresti löytäessään eksyksissä olleen. Muista siis, ettei Jumala hylkää sinua koskaan. Jumala rakastaa sinua ja jos eksyt niin hän on turvasi ja löytää sinut.

Kotona lapsella on mahdollisuus tutustua Jeesukseen ja Jumalaan rauhallisesti, turvallisesti ja johdonmukaisesti, sekä määrätä itse oman oppimisen tahti. Näin lapselle muodostuu inhimillisen kiintymyssuhteen kaltainen suhde Jumalaan. Kiintymyssuhteeksi kutsutaan luottavaa, uskovaa, turvautuvaa ja toivovaa suhdetta, joka esimerkiksi muodostuu nopeasti vauvan ja vanhempien välille. Jos lapsi saa luotua Jumalaan kiintymyssuhteen kaltaisen suhteen, tarkoittaa se sitä, että lapsi pitää Jumalaa muuttumattomana ja uskollisena, luotettavana asiana, josta voi hakea turvaa kun mikään muu ei sitä anna. Tämä auttaa lasta myös käsiteltäessä vaikeita asioita, kuten kuolemaa. Luottamus Jumalaan luo toivoa jälleennäkemisestä ja uskoa sielun ylösnousemiseen. Lapsi oppii huomaamattaan olla pelkäämättä kuolemaa. Samalla Jumalasta muodostuu apu kaikkiin elämään vastoin käymisiin ja pelkästään tämä voi olla ratkaisevan tärkeää lapsen tulevaisuudessa. (Kantola 2004, 116- 117.) Kaiken tämän takia, kertomus Jeesuksen ylösnousemuksesta oli yksi varimmista valinnoistani kirjani kertomuksiksi.

Joskus vanhemmat jättävät tietoisesti uskonnosta puhumisen ja kertomisen koululle ja kirkolle. Koskaan ei kuitenkaan voi sanoa, ettei kodissa ole kasvatettu uskonnollisesti. Jokainen perhe kasvattaa omalla tavallaan. Joillakin se on voimakasta ja joillakin se on vaikenemista tai ahdistunutta ilmapiiriä. Jokainen koti siis kasvattaa tietoisesti tai tiedostamatta lapsiaan kohti kristillisyyttä ja asennetta sitä kohtaan. (Pruuki 2010, 224.)

Yritän kirjallani tuoda esiin myös sen, että kristinuskokin voi olla hauskaa ja mielenkiintoista. Kristinusko ei ole millään tavalla tylsää tai yksipuolista. Kirjan kautta tuon esille kristinuskon kertomusten seikkailupuolen. Kristityille on kautta aikojen sattunut ja tapahtunut, mutta Jumala on aina pitänyt omistaan huolta. Tuomalla lapset osaksi näitä vanhoja Raamatun kertomuksia, haluan välittää heille nimenomaan mahtavuuden olla kristitty. Sen kautta voi oikeassa elämässäkin päästä seikkailemaan ja lapsi tulee tietoiseksi, että Jumala pitää hänestä aina huolen. Toivon mukaan lapsi myös uskaltaa tunnustaa olevansa kristitty, eikä häpeä sitä.

4.5 Lasten kysymykset

Lapsien elämään kuuluu asioiden kyseenalaistaminen ja kyseleminen kaikesta mahdollisesta. Aina me aikuiset emme ymmärrä, miksi lapsi kyselee niin paljon ja välillä niin meistä tuntuvista, kaikkein turhimmistakin asioista. Kyseleminen on kuitenkin luonnollista lapsille. Niiden avulla lapset pääsevät luomaan omaa maailmankuvaansa. Kysymyksiin tarvitaan vastaus ja jos lapsi ei saa vastausta aikuiselta, etsii hän ne itse. Aina lapsen omista etsinnöistä ei seuraa hyvää. Lapsi esimerkiksi yhdistää enkelit siipiin ja lentämiseen ja jos lapsi ei saa vastausta kysymykseen, voiko hän olla enkeli, hän saattaa lähteä jopa kokeilemaan pystyykö hän itse lentämään. Tutkiminen ja kysely pitää siis sallia lapsille ja kärsivällisesti pyrkiä vastaamaan niihin älyttömimpiinkin kysymyksiin.

Rinnastamme usein lasten kysymykset peloksi tai tietämättömyydeksi. Kyse ei ole usein kuitenkaan siitä. Lapset käyttävät kysymyksiä työkaluinaan ja rakennuspalikoinaan rakentaessaan kuvaa maailmasta. Kysymyksillä on siis hyvinkin keskeinen rooli lasten maailmassa ja niille tulisi siksi antaa tilaa. Yhdessä oleminen ja sallivan ilmapiirin luominen on tärkeää. Kun lapsi kokee olevansa turvallisessa ja

sallivassa ilmapiirissä hän uskaltaa kysyä ympäriltään olevilta aikuisilta ihan mitä tahansa. Lapsi kokee, että kaikki kysymykset ovat arvokkaita ja sallittuja. Turvallisen aikuisen lisäksi lapsi tarvitsee pelejä, leikkejä, retkiä, uuden havaitsemista sekä löytämistä keksiäkseen uusia kysymyksiä, eli oppimaan uutta elämästä. (Kantola 2004, 110.)

Lapsi muodostaa kysymyksiä kun hän tekee itse jotain, ja ihmetellessään jotain uutta, hän keksii kysymyksiä entistäkin enemmän. Lapsi muodostaa näin pikkuhiljaa omaa maailmaansa yksi kysymys ja vastaus kerrallaan. Hän ottaa osan vastauksista vastaan ja osasta jatkaa kyselemistään. Myös kotona tulisi olla turvallinen ilmapiiri lasten kysymyksille. Hengelliset kysymykset tarvitsevat hengellisen vastauksen. Jos lapsen uteliaisuus ja mielikuvitus sammutetaan, ei hengellisille kysymyksillekään jää tilaa (Kantola 2004, 111).

Kirjani avulla haluankin rohkaista vanhempia vastaamaan lasten kysymyksiin kristinuskon näkökulmasta. Jossain vaiheessa jokainen lapsi tulee kysymään: mitä tapahtuu kun kuolemme tai kuka on luonut maailman? Lapsi haluaa tietää Jumalasta ja Jeesuksesta. Vanhempien on siis hyvä varautua jo etukäteen näihin kysymyksiin ja miettiä, miten hän haluaa niihin vastata. Mielestäni Raamatun kautta on aina hyvä vastata lasten kysymyksiin. Silloin lapselle muodostuu käsitys konkreettisesta välineestä, josta hän voi etsiä vastauksia. Lapsen minäkuva ja maailmankuva muodostuvat realistisiksi sekä hyvin vahvalle pohjalle. Kristinuskon mullassa on lapsen hyvä ruveta kasvamaan.

Haluan ottaa tässä huomioon myös oman työni näkökulman. Myös seurakunnan työntekijä on kasvattaja ja jokaisen kasvattajan tulisi suhtautua lapsien kysymyksiin arvostavasti ja arvokkaasti. Uskaltautumalla kysymään, lapsi ilmaisee luottavansa aikuiseen ja lapsien kysymykset ovat omalla tavallaan lahja. Ne voivat an-

taa jotain uutta myös työntekijälle. Olisikin tärkeää antaa heti lapsen kysyessä jo pelkästä kysymyksestä positiivista palautetta. Lapsen kysymyksen taustalla on yleensä ennestään paljon lapsen omaa pohdintaa, joka liittyy johonkin tilanteeseen tai ihmiseen. Kysymykseen ei siis kannata vastata suoraan, vaan kasvattajan tulisikin mennä kysymyksen taakse. Lapselle on tärkeää puhua asiasta ja siksi lapselta kannattaa esimerkiksi kysyä, mikä hänet on saanut asiaa pohtimaan. Tämän lisäksi kannattaa kysyä lapsen omaa vastausta kysymykseen, ennen kuin itse vastaa mitään. Sen jälkeen on helppo lisätä vastaukseen kasvattajan mielestä tärkeä näkökulma, mutta ei siltikään kertoa ihan kaikkea. Valittaessa näkökulmaa tulisi kasvattajan ottaa huomioon lapsen kehitystaso. Vastauksen pitäisi olla haastava, mutta ei liian vaikea. Jos lapsen kysymys on jo itsessään vaikea, tulisi kasvattajan pohtia ja ihmetellä lapsen kanssa yhdessä kysymystä ja mahdollista vastausta. Täytyy muistaa, että kaikkiin kysymyksiin ei aina löydy vastausta. Tärkeää on luoda lapselle tunne, että seurakunnassa saa kysyä kriittisiäkin kysymyksiä, eikä mikään kysymys ole väärä. (Pruuki 2010, 230.)

5 LAPSEN KEHITYS 6-10 VUOTIAANA

Kouluikäinen lapsi kehittyy nopeasti. Lapsi oppii paljon uusia asioita ja he kehittyvät entisissä valmiuksissaan huimaa vauhtia. Kodista saadut sosiaaliset mallit pääsevät käytäntöön koulussa ja lapsi saa kodin ulkopuolisia ystäviä. Leikit muuttuvat realistisemmaksi ja erityisesti poikien kasvava kilpailuhenkisyys tulee vahvasti esille. Tässä iässä vanhempien läsnäolo ja rajojen laittaminen esim. videopelien pelaamiseen vaikuttavat lasten elämässä todella paljon. Lapsen maailma on usein tässä vaiheessa hyvin mustavalkoinen. (Cacciatore 2010, 11; Sinkkonen 2010, 33.) Kaiken tämän kokonaisvaltaisen kasvun ohella muodostuu lapsen jumalakuva. Samalla lapsi alkaa oppia ja ymmärtää paremmin Raamattua sekä Jumalaa. Kirjoitin tähän lukuun lapsen kehityksestä kristinuskon näkökulmasta, sekä kirjani kannalta tärkeitä asioita. Kirjaa kirjoittaessa tulee ottaa huomioon sen ikäryhmä ja siihen kuuluvat asiat, jotta kirjani suuntautuu nimenomaan heille. Siksi tärkeimpinä asioina ovatkin nimenomaan lapsen ajattelun- sekä hengellinen kehitys.

Lapsi ei kuitenkaan opi kaikkea kotoaan ja koulusta. Osa lapsen oppimisesta ja kasvamisesta tapahtuu tämän ikäisenä satujen ja kertomusten kautta. Niiden kautta lapsi oppii ennen kaikkea itse elämää. Kertomukset ovat usein epätodellisia. Lapsi kuitenkin ymmärtää niiden opetuksen ja sisällön, sillä ne nimenomaan kohdistuvat todellisuuteen ja hänen omaan elämäänsä. (Ylönen & Luumi 2002, 140.) Halusin omaan kirjaani selkeän punaisen langan, joita ovat Jumalan rakkaus ja päähenkilöt. Lukemalla Raamatunkertomuksia, samalla päästessä itse seikkailemaan niiden sisälle, tarjoaa se lapselle uudenlaisen kokemuksen Jumalasta. Lapsi huomaa kertomuksen jännitykset ja sen, kuinka jokaisen tarinan taustalla on rakastava ja auttava Jumala. Näin lapsi voi ammentaa samat asiat omaankin elämäänsä ja oppia luottamaan Jumalan huolenpitoon jo lapsena.

5.1 Kognitiivinen kehitys

Varhaiset kouluvuodet ovat aikoja, jolloin lapsen minäkuva ja itsetunto alkavat rakentua. Se on myös yksi lapsen kehitystehtävistä, kuten aikaisimpina vuosina ovat olleet esimerkiksi kävelyn ja puhumisen opettelu. Lapsen minäkuva on osa hänen persoonallisuuttaan ja sen avulla lapsi jäsentää omia toimintojaan sekä ohjaa käyttäytymistään. Tässä vaiheessa kaikki tämä tulee lapsen tietoiselle tasolle ja lapsi voi ruveta kehittämään omaa minäkuvaansa. Tärkeänä osana minäkuvan kehittymiselle ovat lapsen omat havainnot muiden ihmisten suhtautumisesta häneen sekä lapsen omat tiedot asioista. (Kinnunen 1991, 69- 70.)

Minäkuva on yksi itsetunnon osista. Itsetunto on itsensä kokemista hyvänä ja arvokkaana ihmisenä. Tähän vaikuttavat voimakkaasti varhaislapsuuden kokemukset rakastetuksi tulemisesta ja kiintymyssuhteen muodostumisesta. Jos vanhemmillä ei ole ollut aikaa, kaiken kiireen keskellä lapselleen, muodostuu lapselle vähäpätöinen ja arvoton kuva itsestään. Kouluikä on tässä asiassa merkittävä aika, koska silloin lapsen käsitykset itsestään vakiintuvat. Onneksi lapsi voi kaveridensa ansioista parantaa minäkuvaansa ja nostaa itsetuntoaan, mutta valitettavasti se voi pahimmassa tapauksessa myös heikentyä entisestään. (Kinnunen 1991, 69- 70.)

Haluan kirjallani rohkaista lapsen minäkuvan ja itsetunnon positiivista kehittymistä. Pyrin tekstilläni siihen, että lapsi tuntisi olevan rakastettu. Jos kukaan muu ei rakasta, niin ainakin Jumala rakastaa. Jumala pitää jokaista lasta arvokkaana ja ihmeellisenä. Siksi korostankin lapsen merkitystä ja lapsen ihmeellisyyttä. Kirjan nimikin tulee lapsesta. Lapsi on kooltaan pieni, mutta Jumalan silmissä suuri ihme. Tässä ote kirjastani, jossa asia tulee kirjaimellisesti esille Jumalan rakkauden tiivistyksessä erään kertomuksen lopussa.

Jumala on rakkaudessaan luonut meidät omaksi kuvakseen. Olemme kaikki Jumalan pieniä ja suuria ihmeitä. Jumala myös tietää tulevaisuutemme ja pyrkii ohjaamaan meitä tekemään oikeita valintoja. Ja vaikka joskus tekisimme huonoja valintoja, rakastaa Jumala meitä silti. Hänen rakkauttaan ei voi mikään sammuttaa.

Piaget tutki lasten ajattelun eli kognitiivista kehitystä Sveitsissä. Piaget'n teorian mukaan lapsi on tässä ikävaiheessa esioperationaalisen, eli prekausaalisen ajattelun vaiheessa. Esioperationaalinen vaihe alkaakin jo kaksivuotiaana ja kestää noin seitsemän vuoden ikään. Esikoululainen ja ensimmäisen luokan aloittava lapsi kuuluvat siis tähän ryhmään. Tässä vaiheessa lapsi kokee maailman hyvin minäkeskeisesti. Lapsi ei ymmärrä, että on olemassa muitakin näkökulmia kuin hänen omansa. Vanhemmat eivät siksi tajuakaan lastensa mielestä oikein tehtyjä tekoja. Lasten ajattelu onkin maagista, jolloin hän ei erota tekoa ja ajatusta toisistaan. Vain tekemisen seurauksilla on merkitystä, ei sillä onko itse teko oikein vain väärin. Vanhempien onkin siis kiinnitettävä huomiota lapsen tekojen seurauksiin eli palkitsemiseen tai rankaisemiseen. Lapsi myös ajattelee sanat ja sanonnat kirjaimellisesti esim. mustasukkainen on todellakin mustat sukat jalassa oleva ihminen. Vaiheen aikana lapsen kielenhallinta kehittyy nopeasti ja hän oppii puhumaan itse. Lapsi alkaa myös oppia ensimmäisiä uskonnollisia käsitteitä. (Holm 2004, 26; Piaget 1988, 43; Pruuki 2010, 225.)

Seuraava vaihe kestää noin kahdentoista vuoden ikään. Tätä vaihetta kutsutaan konkreettisen operaatioiden vaiheeksi, jolloin itsenäinen ajattelu paranee ja lapsen minäkeskeisyys vähenee. Lapsi oppii yhdistelemään eri näkökulmia ja tekemään yksinkertaisia johtopäätöksiä. Lapsella kehittyy myös kyky ajatella menneisyyttä, tulevaa ja nykyhetkeä. Ajantajun lisäksi lapsen looginen ajattelu kehittyy, mutta hän ei hallitse pitkiä ajatusketjuja, elleivät ne ole konkreettisia, kuten tietty kohde tai tapahtuma. Nyt lapsi myös kykenee miettimään ja harkitsemaan tekojaan nii-

den tarkoituksen kannalta, pelkän seurauksen sijaan. Lapsi rupeaa myös käyttämään ja ymmärtämään abstrakteja käsitteitä. (Holm 2004, 27; Piaget 1988, 63- 64; Pruuki 2010, 225.)

Olen pyrkinyt ottamaan 6-7- vuoden ikäiset lapset kirjassani huomioon kirjoittamalla mahdollisimman yksinkertaisesti. Olen vältellyt vaikeita sanoja ja sanontoja. Sen lisäksi olen pyrkinyt kirjoittamaan syy- ja seuraussuhteita. Tarkoittaen sitä, että lapsi huomaisi mitä teoista seuraa. Lapsi saattaa kiinnittää huomion vain seuraukseen, mutta voi kerrata vanhempansa kanssa, miksi niin tapahtuikaan. Lapsen kasvaessa kehittyy myös kyky ymmärtää kertomuksia. Lapsi löytää uusia puolia päähenkilöistä, sekä ymmärtää asioita tarinoiden takaa. Lapsi oppii myös samaistumaan kertomusten henkilöihin eri tavalla. Lapsi myös todennäköisesti haluaa kuulla vanhentuessaan kertomukset lasten Raamatusta, jolloin hän saa niihin uusia näkökulmia ja tapahtumia.

5.2 Hengellinen kehitys

Lapsella on usein vielä esikouluikässä erilaisia pelkoja ja hän alkaa harjoitella omien tunteidensa hallintaa. Vanhempien opettamana rukoileminen ja uskominen enkeleiden suojaan lisäävät lapsen turvallisuutta tässä iässä. Lapsella on myös meneillään maagisen ajattelun kausi, jolloin kaikki yliluonnollinen ja syy-seuraussuhteet kiinnostavat. Vanhempien olisi tärkeää jutella lapsensa kanssa ja vastata kysymyksiin, jottei lapselle jää vääriä mielikuvia mieltä askarruttavista asioista. (Puustjärvi 2010, 163.) Otin enkelin yhdeksi päähenkilöksi juuri suojan tunteen takia. Lapsi oppii kirjan myötä Jumalan rakkaudesta ja se tapahtuu enkelin puhussa ja opastaessa. Näin lapsi ikään kuin saa kaksinkertaisen suojan ja rakkauden itselleen, sillä hän kokee sekä enkelin että Jumalan suojelevan häntä.

Lapsuudessa koetut tunne-elämykset tai niiden puute vaikuttavat vahvasti lapsen uskonelämään. Esimerkiksi suhde Jumalaan perustuu lapsen vauvana kehittyneeseen suhteeseen omiin vanhempiinsa. Kaikkien läheisten ihmisten kanssa koetut tunteet ovat pohja, jolle lapsi rakentaa käsityksensä uusista asioista. Lapsi ei osaa eritellä uskon asioita älyllisesti ja siksi lapsen uskonnolliselle tunne-elämälle tulee antaa mahdollisimman paljon virikkeitä ja samalla kunnioittaa lasta tämän tietämättömydestään asioista. Tunne-elämää voi hoitaa antamalla lapselle pyhyden ja juhlallisuuden kokemuksia. Esimerkiksi pelkkä kirkossa käyminen tuo lapselle pyhyden ja juhlan tunnetta monelta osalta. Lapsi oppii samalla, ettei Jumala asu kirkossa, mutta kirkon tuoman pyhyden ja juhlallisuuden tunteen hän liittyy Jumalaan. (Kinnunen 1991, 153- 154.) Toivon, että kirjani antaisi perheelle innostusta lähteä kotoaan ja ottaa osaa seurakunnan toimintaan. Kirjan kautta lapsi voi haluta ottaa osaa kirkollisiin juhlapyhiin ja käydä pyhäkoulussa sekä kirkossa. Kirjani on tarkoitus myös kannustaa vanhempia vastaamaan lasten kysymyksiin Jumalasta, sekä ottaa lapset mukaan arkisiin uskon asioihin kuten ilta- tai ruokarukouksiin.

Uskonnollinen kehitys on siis yhteydessä varhaislapsuuden tunteisiin häntä ympäröivistä ihmisistä ja lapsen suhteista heihin. Lapsi on saanut turvallisen kiintymyssuhteen vanhempiinsa, kun lapsi on kasvanut turvallisessa ympäristössä ja tuntee tulleensa rakastetuksi. Tällöin lapsen on helppo ymmärtää kuvaukset rakastavasta Jumalasta. Tällöin jumalakuvan psyykinen syntymekanismi on laajempi kuin uskonnon tiedollinen opetus ja siihen sisältyy myös lapsen omia kokemuksia asiasta. (Puustjärvi 2010, 161.) Kirjani tarkoitus, kertoa rakastavasta Jumalasta, onnistuu parhaiten turvallisessa ympäristössä. Kun lapsi todellakin tuntee tulevaisuutta vanhempiensa rakastamaksi, on hänen samalla helppo kuunnella kertomuksia Jumalan rakkaudesta. Samalla kirja palvelee myös toisinpäin. Jos lap-

si ei koe tulevansa rakastetuksi, voi hän kirjan kautta oppia tuntemaan Jumalan rakkauden, esimerkiksi seurakunnan päiväkodissa.

James Fowler määrittelee uskomisen ihmisen tavaksi nähdä ja kokea itsensä suhteessa muihin ihmisiin ja ympäröivään maailmaan, elämänkokonaisuuden ja -tarkoituksen näkökulmasta. Hän pitää uskoa universaalina ja yleisinhimillisenä ilmiönä, joka ihmisellä on syntyessään ja on siksi meille subjektiivisesti totta. Hänen teoriansa on sovellettu nimenomaan kristilliseen kontekstiin. Fowler on erottanut kuusi kehitysvaihetta, joihin liittyy erilaisia edistyksiä ja taantumia. (Pruuki 2010, 227.) Kirjoitan kolmesta ensimmäisestä vaiheesta, eli kirjani käsittelemään ikäryhmään saakka. Ensimmäinen on eriytymättömän uskon vaihe, jolloin lapsen maailman toivo, rakkaus ja rohkeus kilpailevat hylkäämisen ja eriytymisen pelon kanssa (Pruuki 2010, 228). Lapsen vuorovaikutus läheisiin ihmisiin on tärkeää, sillä sen laatu vaikuttavat lapsen itseensä suhtautumiseen sekä uskon kehitykseen. (Pruuki 2010, 228). Kirjallani haluan antaa nimenomaan toivon, rakkauden ja rohkeuden näkökulmia lapsen elämään. Kirjoitin jo aiemmin lammas-kertomuksesta ja kuinka lammas lähti seikkailemaan. Se kokee kertomuksessa jääneensä yksin ja tässä ote kirjastani siitä, mitä lammas tuntee, kun paimen löytää hänet:

Ääni tuli kuitenkin paimenesta. Jake ei ollut koskaan ollut niin onnellinen kuin hän nyt oli. Hän antoi paimenen nostaa hänet syliin ja niin paimen lähti kuljettamaan Jakea kohti niittyä. Paimenen sylissä oli niin hyvä olla, että Jake nukahti melkein saman tien. Edelleen hän näki unia seikkailuista, mutta nyt hän seikkaili paimenen kanssa. Hän ei enää ikinä joutuisi olemaan yksin, sillä paimen rakasti häntä.

Kirjassani kohdataan paljon erilaisia pelottavia ja vaikeita tilanteita. Oli tilanne kuinka vaikea tai haastava tahansa, niin aina niistä kuitenkin selvitään Jumalan avulla. Tässä siis yksi kirjani pääteemoista, jonka kautta haluan kasvattaa lapsia kyseisiin toivon, rakkauden ja rohkeuden näkökulmiin heidän omassa elämäs-

sään. Haluan luoda kirjallani lapselle, ikää katsomatta, mahdollisuuden rohkeuden tunteeseen ja siihen, että lapsi voi mennä ja tehdä pelkäämättä. Kun lapsi tiedostaa, että on olemassa suojeleva ja rakastava Jumala, uskaltaa hän elää elämäänsä turhia pelkäämättä.

Seuraava vaihe on intuitiivis-projektiivisen uskon vaihe, jolloin lapsen uskoon liittyvät symbolit. Ajatus ja kieli ovat kehittyneet ja lapsi voi käyttää symboleja puheessa ja rituaalileikeissä. Lapsen jumalakuva on fyysinen ja konkreettinen sillä lapsen ajattelu ei ole vielä loogista vaan maagista. Esille nousevat ensimmäistä kertaa suurimpia elämänkysymyksiä kuolemasta ja sukupuoliuudesta. Lapsen mielikuvat ovat rikkaita, mikä on vaiheen positiivinen puoli. Sen sijaan liialliset käskyt ja kahlitseva tapa voivat vaikuttaa lapseen haitallisesti. (Pruuki 2010, 228.) Halusin kirjassani ottaa huomioon nimenomaan kuolemaan liittyvän kysymyksen. Siksi pidin tärkeänä kertoa Jeesuksen ylösnousemuksesta, mutta samalla myös Jeesuksen kuolemasta. Halusin ottaa huomioon kirjassani myös lapsien oman mielikuvituksen. Vaikka kirjani on kuvitettu, sen antaa silti mahdollisuuden luoda omia mielikuvia kertomuksista. Siksi pyrinkin siihen, että en ottanut kirjaani liikaa kuvia vaan yritin pysyä mahdollisimman vähässä, mutta samalla tarpeeksi näyttävässä ja mielenkiintoa ylläpitävässä määrässä.

Alakouluiässä lapselle on ominaista myyttis-kirjaimellinen vaihe. Lapsi ei enää ole sidoksissa yksittäisiin tapahtumiin vaan hän alkaa ymmärtää syy- ja seuraussuhteet. Niiden avulla hän alkaa hahmottaa uskon maailmaa omien tulkintojen mukaan. Tulkinnat tosin jäävät vielä konkreettisiksi ja kirjaimellisiksi. Esimerkiksi mekaaniset vastavuoroisuuden lait pätevät jumala- ja maailmankuvassa, moraali-käsityksissä sekä ihmissuhteissa. Hyvä saa palkkansa ja pahaa rangaistaan. (Pruuki 2010, 228- 229.) Nämäkin asiat halusin tulevan selkeästi kirjassani esille. Esimerkiksi Egyptin prinssi- kertomuksessa, Faarao oli antanut Moosekselle ja kan-

salle luvan lähteä. Hän kuitenkin peruu päätöksensä ja lähettää armeijansa heidän peräänsä. Kuitenkin Mooseksen ja Israelin-kansan ylitettyä Punaisenmeren, sen vedet palaavat paikoilleen ja hukuttavat faaraon armeijan.

6 KIRJA LAPSILLE JUMALAN RAKKAUDESTA

Viime syksynä pohdin miten ja mitä haluaisin kirjoittaa ja sain ajatuksen kertoa lapsille Jumalan rakkaudesta. Pohdin paljon mahdollisia tapoja kirjoittaa, mutta en löytänyt omaa tyyliäni. Kirjoitus- ja suunnitteluprosessi keskeytyivät hetkeksi, kun lähdin Kanadaan neljäksi kuukaudeksi työharjoitteluun. Kanadassa sain pitää pyhäkoulua ja innostuin Raamatun opettamisesta lapsille. Kun sain työharjoittelun ja pyhäkoulun käyntiin Kanadassa, jatkoin aiheeni pohdiskelua ja oman tyylini etsimistä. Tästä luvusta selviääkin opinnäytetyönäni kirjoittamani kirjani kirjoituksen eri vaiheet, tyyli, sisältö sekä päähenkilöt.

6.1 Suunnittelu

Kirja sai lopullisen tyyliinsä Suomeen palattuani. Kesä tuli ja meni, mutta ajatus kirjasta pyöri päässäni. Työstin kirjaa koko kesän mielessäni ja syksyn tullessa sain ideoita jo paperille. Monien ideoiden yhteistyöstä syntyi vihdoin hyvä suunnitelma ja aikataulu saada se toteutetuksi. Kirjan teemaksi jäi Jumalan rakkaus lapsen elämässä. Raamatun kertomuksien kirjoittaminen muuttui ihan erilaiseksi ja samalla todella erityiseksi. Ellen- enkeli ja Bona -koira tulevat olemaan kirjan päähenkilöt. He seikkailevat Raamatun kertomuksissa ja lapsi pääsee osaksi heidän seikkailujaan pienten tehtävien avulla. Lapsen apu saa kertomukset etenemään.

Halusin kirjaan myös kuvituksen. Koska en koe olevani piirtäjä, niin pyysin pikusiskoani Janette Marttilaa kuvittamaan kirjan. Lisää vauhtia ajatustyöhön toikin, kun näin Janetin piirtämän enkelin. Hänen enkelihahmonsa saikin koko kirjan kirjoittamisen käyntiin. Yksi syy, miksi halusin kuvittaa kirjani on, että kuvien avulla lasten mielenkiinto pysyy helpommin yllä. Toinen syy oli se, että kuvien

avulla saan myös luotua pieniä tehtäviä kirjaan. Jos aikuinen ei ehdi lukea lapselle, kuvat tuovat myös uutta ilmettä lukemiseen. Niiden avulla lapsen on myös helpompaa lukea kirjaa yksin. Kuvat myös "herättävät kertomukset eloon". Niiden avulla lapsi saa myös todellisuuteen pohjautuvaa tietoa Raamatun ajan ihmisistä, kuten asuista ja ihmisten elinoloista (Ylönen & Luumi 2002, 56). Halusin myös ottaa huomioon mahdollisuuden, että ikäryhmäni lapsilla voi olla pikkusisaria, jotka ovat myös kiinnostuneita. Kuvat tarjoavat vielä pienemmällä lapsille apua tarinan hahmottamiseen.

En voinut kuitenkaan aloittaa kirjan kirjoittamista ilman taustatietoa lapsista. Keräsin tietoa ja huomasin monia asioita, mitä minun tulisi ottaa huomioon. Ensimmäisenä, kirjasta piti tulla mahdollisimman selkeä ja helposti luettava. Tämä siksi, että lasten on helppo lukea kirjaa ilman vanhempansa, mutta myös siksi, että sitä ylipäättänsä jaksaa lukea. Toiseksi piti ottaa huomioon, että lapset ovat eri kehitystasolla menossa. Toiset ymmärtävät jo symbolisia käsitteitä ja toiset eivät. Osalla voi olla vaikeuksia myös hahmottaa kristinuskon henkilöitä, kuten esimerkiksi kuka Jeesus on. Siksi halusinkin kirjoittaa ihan peruskertomuksen joulusta ja Jeesuksen syntymästä. Lapsilla on myös erilaisia kristillisiä kasvatustaustoja. Siksi kirjani onkin tarkoitettu ensisijaisesti koteihin. Kirjasta kristillinen kasvattaminen on helppo aloittaa tai siitä on helppo jatkaa. Se näyttää kristinuskon perusasioita ja arvoja. Kaikkein tärkeimpänä asiana on kuitenkin se, että se kertoo Jumalan rakkaudesta. Se kertoo siitä asiasta, jota lapset kaipaavat kaikista eniten, eli huomioidmisesta, rakkaudesta ja turvasta.

6.2 Toteutus

Jostain syystä ihastuin pikkusiskoni piirtämään enkeliin suunnattomasti ja niinpä enkelistä tuli kirjani päähenkilö. Enkelillä oli ihanat pilvihattara hiukset ja se oli

kokonaisuudessaan yksinkertaisen kaunis (KUVA 3). Päädyin enkelin valintaan päähenkilöksi myös siksi, että enkelit ovat hahmoja, jotka tuovat lapselle turvaa ja lohdutusta. Kristinuskossa enkelit myös mielletään todeksi ja siksi ne ovat niin tärkeitä lapsille (Ylönen & Luumi 2002, 41). Ellen- enkeli toimii myös kertomusten kertojana. Tällä haluan luoda lapselle tunteen, että hän elää itse kertomuksissa mukana. Lapsi pääsee Ellen- enkelin kanssa seikkailemaan Raamatun kertomuksiin ja auttamaan häntä tarvittaessa. Samalla Ellen- enkeli toimii myös eräänlaisen vanhemman roolissa. Lapsi voikin rinnastaa enkelin omiin vanhempiansa ja samaistua itse kirjan toiseen päähenkilöön. Vanhempi lapsi voi taas kokea samaistuvansa nimenomaan enkeliin, joka seikkailuillaan valloittaa maailmaa ja uskomalla Jumalaan selviytyy elämässään ja tehtävissään eteenpäin.

Kuva 3: Ellen- enkeli ja Bona

Toiseksi päähenkilöksi muodostui ihmisen paras ystävä, Bona -koira (KUVA 3). Koiran halusin rinnastaa kertomuksissa koiramaisella, mutta myös lapsimaisella toiminnallaan itse lapsiin. Bona ei puhu, mutta hän on kaikessa mukana. Bona -koira pitää enemmän leikkimisestä kuin suorittaa tehtäviensä. Bona myös ymmärtää rauhoittua tilanteen niin vaatiessa. Sen lisäksi "Bona on laatinut" jokaisen seikkailun loppuun pienen rukouksen, jonka lapsi voi rukoilla yhdessä vanhempiansa kanssa. Vaihtoehtoisesti lapsi lukee rukouksen "yhdessä koiran kanssa". Mielestäni pienemmän lapsen on helppo samaistua nimenomaan koiraan. Koira käyttäy-

tyy lapsen tavoin ja pysyttelee mieluusti hieman taka-alalla. Se ei silti estä koiraa toimimasta oikein ja rauhoittumasta, sillä koira ymmärtää kirjassani pyhyiden yleensä Ellen- enkeliä nopeammin.

Kirja on tarkoitettu ensisijaisesti vanhempien luettavaksi lapsille. Näin vanhempi ja lapsi pääsevät molemmat seikkailemaan kirjan kertomuksiin. Vanhempi puhuu Ellen- enkelin sanoin, jolloin lapsen on helpompi ymmärtää kertomusta ja eläytyä siihen. Kun lapsi saa kuunnella, hän näkee kertomusten tapahtumat "sisäisillä silmillään" (Ylönen & Luumi 2002, 79). Kuulemisprosessi ottaa lapsen mielikuvituksen lisäksi mukaan myös tunteet ja älyn. Kuuntelemisesta muodostuu aktiivinen ja vaativa prosessi, jossa lapsi on koko persoonallaan mukana. Lapsi muodostaa mielikuvia kaikesta kuulemastaan ja samalla hänestä tulee kertomuksen "kanssakertoja". Lapsi kuuntelee ja muodostaa kuulemastaan luovasti uusia kokonaisuuksia. Korva "rakentaa maailmoja" lapselle. Lapsi kuulee sen minkä tarvitsee ja ottaa sieltä sen minkä haluaa. Lapsi siis muodostaa kuvia mieleensä omalta kannaltaan turvallisesti, kriittisesti ja mielekkäästi. Lapsi muodostaa mieleensä ainoastaan kauniita kuvia, joihin hänen on mukava palata. Kauhukuvat lapsi jättää huomattamattaan pois, sillä niitä hän ei edes luo. (Ylönen & Luumi 2002, 79- 80.)

6.3 Kertomukset

Valitsin kirjaani kuusi vanhan testamentin kertomusta ja seitsemän uudesta testamentista. Valintani perustuivat siihen, mikä heijastaa Jumalan rakkautta niin, että lapsi sen ymmärtää. Sen lisäksi halusin ottaa mukaan kristinuskon keskeisimmät asiat, kuten Jeesuksen syntymän, ylösnousemuksen sekä helluntain. Jotta kertomus olisi lapselle mielekäs, tulee siinä olla selkeä teema kuten matka, muuttaminen, tehtävä, vaara tai ongelma (Ylönen & Luumi 2001, 113). Valitsemani kertomuksen sisältävät selkeän juonen kohotuksen ja tehtävän, eli teeman. Sen lisäksi

teksti ei saa olla liian ennalta arvattavaa vaan siinä tulee olla selkeää jännitystä ja käänteitä (Ylönen & Luumi 2001, 113). Esimerkkinä molemmista ote kirjastani:

Ovi avautui ja miehet tulivat hakemaan Danielin ja meidät. Jouduimme leijonien syötäväksi, vaikka emme olleet tehneet mitään väärää. Kuningas tuli luolan suulle ja pyysi meitä rukoilemaan Jumalaamme, että pelastuisimme. Luolassa oli pimeää ja kylmää. Bona tärisi pelosta. Saatoin kuulla ja tuntea leijonien lämpimän hengityksen. Daniel rukoili turvaa Jumalalta. Kaikkien suureksi ihmeeksi leijonat eivät tehneet meille mitään pahaa, vaikka ne olivat nälkäisiä. Jumala oli sulkenut niiden suut, eivätkä ne tahtoneet vahingoittaa meitä.

Tässä tulevat selkeästi esille kirjan kohokohta eli leijonien luolaan heittäminen. Tekstissä myös kerrotaan, kuinka asiasta selvittää, rukoilemalla Jumalan apua.

Hyvä kertomus vetoaa tapahtumillaan lukijan mielikuvitukseen. Kerronnan tulisi luoda koko ajan uusia mielikuvia lapselle, jotta lapsen mielenkiinto pysyy yllä. Sanotaan, että lapsi kuuntelee mielikuvituksellaan. (Ylönen & Luumi 2001, 114.) Tämän takia otin kirjaani mahdollisimman eläviä ja tapahtumarikkaita kertomuksia kuten Joonan kalan vatsassa, Daniel leijonien luolassa sekä Daavid ja Goljat. Kertomuksen olisi hyvä vedota myös lapsen tunteisiin, sillä silloin omien tunteiden päähenkilön kokemukset tulevat tärkeiksi (Ylönen & Luumi 2001, 114). Tähän kiinnitin huomiota erityisesti viisi leipää ja kaksi kalaa -kertomuksessa, eksynyt lammas -kertomuksessa sekä kertomuksessa Jeesuksen ylösnousemisesta. Tässä pieni pätkä kertomuksesta viisi leipää ja kaksi kalaa:

Jostain syystä emme saaneetkaan levätä. Sana Jeesuksesta oli saanut satoja jopa tuhansia ihmisiä kokoontumaan lepopaikkamme ympärille. Ja niin Jeesus alkoi taas opettamaan ja parantamaan sairaita. Hän puhui koko illan ja ihmisillä alkoi jo olla nälkä.

Mistään emme saisi tarpeeksi rahaa, jotta saisimme annettua ruokaa kaikille. Laskin, että paikalla oli noin viisituhatta miestä, naista ja lasta. Bona oli leikkiessään löytänyt pienen pojan, jolla oli mukanaan viisi leipää ja kaksi kalaa.

Halusin lapsen ymmärtävän sen nälän tunteen, joka ihmisille tuli kuunnellessaan Jeesusta koko päivän. Sekä sen hetkellisen epätoivon siitä, ettei kaikkia ihmisiä pysty millään ruokkimaan. Tunteiden avulla lapsi pääsee kertomukseen mukaan koko persoonallaan ja eläytyen päähenkilöön (Ylönen & Luumi 2001, 113). Kertomuksesta tulee siis eräänlainen roolileikki.

Yksi hyvän elävän kerronnan merkkejä on joku, jolle tapahtuu eli päähenkilö ja sankari, jota kirjassa seurataan (Ylönen & Luumi 2001, 114). Tässä asiassa pyrin myös kirjallani uuteen kantaan Raamatun kertomuksissa. Lisäsin sinne kuulumattomia henkilöitä, enkelin ja koiran, eli oman kirjani päähenkilöt. Nyt itse Raamatun kertomuksien päähenkilöt eivät olekaan päähenkilöitä. Haluan lapsen eli lukijan samaistuvan enkeliin ja koiraan. Tavoitteenani on myös saada lapsi itse yhdeksi kirjan päähenkilöistä. Tarkoittaen, että lapsi kokee ja elää tarinan itse ja oman mielikuvituksensa kautta niin, että hän voisi kuvitella olevansa itse paikalla. Tähän pyrin esimerkiksi jo aiemmin mainitsemani tunteiden ja jännityksen kautta.

6.4 Edistyminen

Lähdin toteuttamaan omaa ideaani kirjasta. Yllättävän nopeasti sain pari lukua kirjoitettua ja pidin tyylistäni kirjoittaa. Kirjoitin välissä toteutussuunnitelman ja varasin seminaariajan sen esittämiselle. Kirja edistyi hyvää vauhtia. Tahtini oli kirjoittaa vähintään yksi kertomus päivässä. Sain lopulta kirjan valmiiksi hyvissä ajoin ja minulla jäi aikaa keskittyä kirjan kuviin sekä kokoamiseen.

Seuraavana vaiheena oli kuvien piirtäminen. Annoin Janetelle kirjan tulostetun version ja kerroin, mitä hänen tulisi piirtää kuhinkin kertomukseen. Kuvien piirtäminen muodostui yllättävän rankaksi urakaksi. Se vaati pitkiä päiviä ja kymmeniä tunteja toistensa perään. Tarjosin Janetelle apuani ja niinpä minusta tuli kuvien

mustalla tussilla rajaaja. Minä siis piirsin kuvat mustalla tussilla Janetten lyijykynäpiirrosten päälle. Autoin Janettea lopulta myös kuvien värittämisessä. Lopulta saimme kaikki kuvat tehtyä ja olimme molemmat erittäin tyytyväisiä lopputulokseen.

Seuraava vaihe oli kuvien skannaaminen tietokoneelle. Jouduin skannaamaan osan kuvista kahteen kertaan, sillä en huomannut, että tarkkuuden pystyi muuttamaan paremmaksi. Onneksi huomasin, sillä muuten ne olisivat olleet liian epätarkat kirjaan ja työ olisi pitänyt tehdä kokonaan uudelleen. Tämän jälkeen minun piti vielä muokata paria kuvaa tietokoneella ja nimetä kuvat oikeiden kertomusten mukaan. Kaiken tämän jälkeen päästiin seuraavaan vaiheeseen, eli kirjan koaamiseen.

Annoin kirjani luettavaksi muutamalle ihmiselle kirjoitusvirheiden korjaamiseksi. Sen jälkeen rupesin lisäämään kuvia kirjani Word -tiedostoon. Kun kaikki oli paikoillaan, tallensin kirjani Pdf- muotoon ja se oli valmis menemään arviointiin sähköisessä muodossa. Tämän jälkeen alkoi kuitenkin itse painettavan kirjan kokoaminen. Pyysin tarjouspyynnön lähimmältä painolta, mutta hinta sai minut jättämään sen välistä. Kokosinkin kirjani lopulta Ifolor -designer ohjelmalla. Olin lopputulokseen tyytyväinen ja kokoaminen onnistui yllättävän helposti. Pyrin asettelemaan vähintään yhden kuvan jokaista sivua kohden. Jätin taustan valkoiseksi, jotta kuvat tulisivat paremmin esiin. Valitsin fontiksi mahdollisimman yksinkertaisen ja ymmärrettävän fontin, sekä suurensin sen tarpeeksi isoksi. Tämän tarkoituksena oli, että lapsien on helppoa ja mahdollista lukea kirjaa myös ilman vanhempiansa. Kirjani ei tule liitteeksi opinnäytetyöhöni. Haluan salata sen, sillä tarkoitukseni on saada sille kustantaja. Siksi tässä vaiheessa riittää, että minulla on yksi kopio ja toinen Centria- ammattikorkeakoululla, Raudaskylän toimipisteen kirjastossa salassa. Sitä saa näyttää halukkaille, muttei lainata.

6.5 Kirjan arviointi

Olen saanut kirjastani palautetta Kiisi Isotalolta. Kiisi kertoo kirjoitukseni olevan luontevaa ja että olen tiivistänyt pitkätkin kertomukset hyvin. Välillä häntä mietitytti ikäryhmä. Teksti tuntui olevan välillä alle kouluikäisille, vaikka tehtävät olivat kyseiselle ikäryhmälle. Kiisi jäi myös miettimään koira tekstissäni. Tässä suora lainaus palautteesta:

Sinulla on varmasti vahva ajatus siitä, miksi enkeli ja koira... minä jäin miettimään sitä koira. Olet kirjoittanut kertomukset, niin, että he olisivat olleet paikalla. Se tuntui epäloogiselta. Täytyy kuitenkin muistaa, että olen aikuinen. Ajattelen sen niin, että jos lapselle luetaan esim. lapsen Raamattua, niin mihin häviää se koira? Enkelin mukana oleminen oli mielestäni luontevaa. Riittäisikö se näkökulmaksi?

Hyvä että Kiisi otti esille ikäryhmän. Ajattelin kirjoittaessani myös lapsien mahdollisia pikkusisaria. He haluavat todennäköisesti kuunnella samaa kertomusta kuin isosisarensakin. Siksi pyrin kertomuksilla ottamaan huomioon heidätkin. Heidän ajatteluntasonsa on vielä pienempi kuin kouluikäisen. Siksi kuvat ja helpot sanat ovat heidän ymmärtämisensä kannalta tärkeitä.

Koiran ottamista mukaan kirjaan ihmeteltiin. Halusin kuitenkin luoda lapsille helposti lähestyttävän ja samaistuttavan hahmon ja siksi loin koiran. Se voi tuntua hassulta, sillä eihän siihen aikaan ole ollut koiria. Kirjani ajatukseni oli kuitenkin hypätä aikamatkalle eli tästä ajasta Raamatun ajan kertomuksiin. Siksi pysyn edelleen kannassani ja pidin kirjassani koiran. Pelkkä enkeli olisi tuntunut liian yksipuoliselta. Olenkin tyytyväinen siihen, että lisäsin kertomuksiin koiran, vaikka se voi tuntua monen mielestä oudolta. Yritin eläytyä lasten maailmaan ja lemmikit

koetaan yleensä lasten silmissä erityisen tärkeänä. Koira oli siis minulle luonnollinen valinta lisätä yhdeksi päähenkilöksi.

Kiisi tykkäsi rukouksista lopussa. Hänen mielestään rukouskasvatus on tärkeää. Hän kuitenkin kehotti tarkistamaan vielä pari rukousta. Kiisi myös viittasi yksittäisiin sanoihin ja otti huomioon, tietääkö lapsi mitä tarkoittaa sana tulevaisuus? Kiisi kommentoi myös tiivistelmiä. Hänen mielestään ne olivat hyviä, kun lukijalla on lapsi, joka osaa jo lukea itse. Näin se on lapselle hyvä muistutus, kertaus ja yhteenveto.

Rukoileminen on aina ollut merkittävää minulle ja olen halunnut opettaa muitakin. Pidän tärkeänä, että lapset oppisivat ymmärtämään rukouksen merkityksen ja sen mahdollisuudet. Pelkkä iltarukous ei aina lapselle riitä. Koulupäivän aikana on jo kiva päästä rukoilemaan, vaikka hiljaa mielessään, eikä odottaa iltaan asti. Olenkin kiitollinen, että joku muukin huomasi asian ja otti sen esille. Tuota tulevaisuus-sanaa en ollut aiemmin ajatellutkaan. Kuvittelen useamman lapsen osaan sen kouluun mennessään jo käsitteenä, vaikka eivät omia ajatuksiaan osaisi sinne asti vielä siirtää. Tiivistelmien toimivuus on hyvä asia. Loin ne nimenomaan lapsien omaa elämää varten. Olisin halunnut ne myös lopulliseen, painettuun kirjaan punaisiin laatikoihin, mutta harmikseni se ei onnistunut. Ne eivät tule tekstistä yhtä selkeästi esille kuin Word- versiossa. Sain ne kuitenkin mielestäni toimimaan kuvan ja fontin vaihtamisen avulla.

7 POHDINTA

Tavoitteeni valmistua aikataulussa sai välillä aikaan kiireen tuntua. Kiireen takia moni asia tuli tehtyä toisin ja kirjan arviointi jäi vajaaksi. Kirjani onnistui kuitenkin kokonaisuudessa hyvin. Valitsemani Raamatun kertomukset olivat lapsille kaikkein tutuimpia. Kuvat kiinnittävät huomiota ja tehtävät olivat onnistuneita. Yksi tuttuni lapsista halusi tehdä tehtäviä yhä uudestaan. Käytin kirjani pariin kertaan tutuillani luettavana, mutta sinne jäi silti muutama virhe. Tämä hieman jäi harmitamaan, mutta kukapa selviää ilman yhtäkään kirjoitusvirhettä. Onnistuin kuitenkin luomaan uudenlaisen näkökulman Raamatun kertomuksiin. Päähenkilöt toimivat mielestäni hyvin.

Löysin hyvin teoriaa tukemaan kirjaani ja valintojani. Kristillisestä kasvatuksesta löytyi yllättävän paljon erilaisia materiaaleja. Haastavinta oli löytää itselleen sopivat teoriat ja asiat kirjoista, mutta onnistuin siinä mielestäni erinomaisesti. Asiaa auttoi kiinnostukseni kodin kristillistä kasvatusta kohtaan. Huomasin motivaationi olevan korkealla. Lapsen hengellistä kasvua olisin voinut tutkia vielä hieman enemmän. Moni hyvä kirja ei ollut saatavilla kirjastoista, mikä harmitti minua suuresti. Löysin kuitenkin aiheeseen materiaalia ja keskityin kirjani kannalta olennaisiin asioihin. Lopputuloksena opin paljon lisää kotien kristillisestä kasvatuksesta sekä sen mahdollisuuksista ja tärkeydestä lapselle.

Päätin salata kirjani. Tavoitteeni on saada sille kustantaja ja saada kirja levitykseen. Siksi ajattelin salaamisen olevan paras vaihtoehto. Jos saan kirjani julki, niin ehdin korjata kaikki virheet, joita siitä vielä edelleen löydän. Samalla saan hiottua tekstin täydelliseksi, jota se ei nyt päässyt olemaan. Olen kuitenkin tyytyväinen tähän tulokseen. Kirjani sommittelut ja yleiskuva onnistuivat todella hyvin. Teksti oli tarpeeksi suurta ja kuvat näkyivät kauniisti.

Kotien kristillisen kasvun tukemista on hankala arvioida. Tätä asiaa voisi tutkia, kun kirjani on julkaistu ja saatu koteihin. Ennen sitä, asiaa on hankala arvioida. Kirjan kokonaisuus onnistui kuitenkin mielestäni tukemaan kotien kristillistä kasvusta tarjoamalla kertomuksia, yksinkertaisia tiivistelmiä Jumalan rakkaudesta sekä rukoilun mahdollisuuden. Erityisesti näen kirjastani olevan hyötyä niille vanhemmille, jotka eivät ole varma miten voisivat kasvattaa lapsiaan kristillisesti. Kirja on heille erittäin hyvä alku, josta voi helposti jatkaa lasten Raamatun ostamiseen ja seurakunnan toimintaan osallistumiseen.

LÄHTEET

- Alopaesus-Karhunen, P. & Wennermark, P-L. 2004. Evankelisluterilaisen kirkon lapsityön historiaa. Teoksessa L. Heinonen & J. Luodeslampi & L. Salmensaari (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 13- 23.
- Cacciatore, R. 2010. Tytöt ja pojat. Lapsi ja perhe. Teoksessa E. Jokela & H. Pruuki (toim.) Jo iso, vielä pieni. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 7- 30.
- Halme, L. 2010. Uskonto ja yksilö. Teoksessa M. Ubani & A. Kallioniemi & J. Luodeslampi (toim.) Kokonaisvaltainen kasvatus, lapsi ja uskonto. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 54- 68.
- Holm, N. 2004. Teologiaa lasta varten - Uskonnonpsykologisia lähtökohtia. Teoksessa L. Heinonen & J. Luodeslampi & L. Salmensaari (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 25- 47.
- Ijäs, K. 2009. Arvot asuvat kotona. Ajatuksia perhearvoista. Helsinki: Kirjapaja.
- Jansa, K. 2010. Tytöt ja pojat seurakunnassa. Varhaisnuorisotyö seurakunnassa. Teoksessa E. Jokela & H. Pruuki (toim.) Jo iso, vielä pieni. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 266- 283.
- Kallioniemi, A. 2010. Lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi uskontokasvatuksessa. Teoksessa M. Ubani & A. Kallioniemi & J. Luodeslampi (toim.) Kokonaisvaltainen kasvatus, lapsi ja uskonto. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 169- 187.
- Kantola, I. 2004. Lapsityön teologian edellytyksiä. Teoksessa L. Heinonen & J. Luodeslampi & L. Salmensaari (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 105- 117.
- Kinnunen, S. 1991. Turvallisesti matkaan. Hyvän lapsuuden eväät. 4. painos. Helsinki: Karas- sana.
- Kirkon tutkimuskeskus. 2008. Monikasvoinen kirkko. Suomen evankelisluterilainen kirkko vuosina 2004- 2007. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisu 103. PDF- dokumentti. Saatavissa: [http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/9D7CA3AD2A321C8EC22574F2003AD05E/\\$FILE/Monikasvoinen%20kirkko.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/9D7CA3AD2A321C8EC22574F2003AD05E/$FILE/Monikasvoinen%20kirkko.pdf). Luettu 23.10.2013

Kärkkäinen, V-M. & Väisänen, R. & Ylenius, M. 1992. Lapsityöntekijän käsikirja. Vantaa: RV- kirjat.

Piaget, J. 1988. Lapsi maailmansa rakentajana. Porvoo: WSOY.

Pruuki, L. 2010. Tyttöjen ja poikien teologia. Hengellinen lapsi. Teoksessa E. Jokela & H. Pruuki (toim.) Jo iso, vielä pieni. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 222- 234.

Puustjärvi, A. 2010. Uskonto ja lapsen mielenterveys. Teoksessa M. Ubani & A. Kallioniemi & J. Luodeslampi (toim.) Kokonaisvaltainen kasvatus, lapsi ja uskonto. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 157- 168.

Sakasti. Evl. Kirkon palvelijoille. Keskushallinto. Suomen ev.lut. kirkko. 2013. Varhaisnuorisotyö. WWW- dokumentti. Saatavissa: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content28E3F5>. Luettu 23.10.2013.

Simojoki, H. 2010. "Jumalan käsi suojelee minua." Lastenteologian näkökulma varhaiskasvatukseen. Teoksessa M. Ubani & A. Kallioniemi & J. Luodeslampi (toim.) Kokonaisvaltainen kasvatus, lapsi ja uskonto. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 69- 86.

Sinkkonen, J. 2010. Tytöt ja pojat. Kouluikäinen poikaa. Teoksessa E. Jokela & H. Pruuki (toim.) Jo iso, vielä pieni. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 31- 42.

Vake, kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissyhmä. 2008. Lapsi on osallinen. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen asiakirja. Kirkkohallitus: Kirkon kasvatus ja nuorisotyö. PDF- tiedosto. Saatavissa: [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A135233A105C6571C225770000309FFB/\\$file/Varhaiskasvatuksen_kehittamisen_asiakirja.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A135233A105C6571C225770000309FFB/$file/Varhaiskasvatuksen_kehittamisen_asiakirja.pdf). Luettu 23.10.2013

Ylönen, H. & Luumi, P. 2002. Kertomus on tie. Helsinki: Lasten Keskus.

